

Korkeakoulututkintojen viitekehys

Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:4

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemior och utredningar.

Korkeakoulututkintojen viitekehys

Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:4

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2005

ISBN 952-442-869-5 (nid./htf)

ISBN 952-442-870-9 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:4

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
14.2.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Korkeakoulututkintojen viitekehys -työryhmä Puheenjohtaja: Markku Mattila Sihteerit: Jussi Tanner, Carita Blomqvist	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 5.5.2004	Dnro 30/043/2004

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)
Korkeakoulututkintojen viitekehys. Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista
(Referensram för högskoleexamina. En beskrivning av högskoleexamina i Finland)

Julkaisun osat Muistio + liite

Tiivistelmä

Työryhmän tehtävänä oli laatia selvä ja ymmärrettävä kuvaus (tutkintojen viitekehys) suomalaisista korkeakoulututkinnoista. Kuvaukseen tuli sisällyttää kaikki suomalaiset korkeakoulututkinnot niiden vaatiman työmäärän, niiden tason, määriteltyjen oppimistulosten, tutkintojen tuottaman jatko-opintokelpoisuuden ja ammatillisen pätevyyden perusteella.

Kuvauksesta tuli käydä ilmi myös tutkintojen suhde toisiinsa. Työryhmän tuli ottaa huomioon kansainvälisen tutkintojen viitekehysten valmistelu sekä olemassa olevat (Iso-Britannia, Irlanti ja Tanska) kansalliset viitekehykset. Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon myös muut suomalaiseen tutkintojärjestelmään kuuluvat tutkinnot sekä olemassa olevat koulutuksen luokittelujärjestelmät siltä osin kuin ne liittyvät viitekehysten valmisteluun.

Työryhmä on laatinut esityksen Suomen korkeakoulututkintojen viitekehyykseksi. Viitekehyyksessä korkeakoulututkinnot kuvataan yllämainituin kriteerein. Tutkinnot jaetaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen syklin tutkintoihin. Ensimmäisen syklin tutkintoja ovat alempi korkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoulututkinto. Toisen syklin tutkintoja ovat ylempi korkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoulun jatkotutkinto. Kolmannen syklin tutkintoja ovat jatkotutkintoina suoritettavat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot.

Työryhmän työn lähtökohtana ovat suomalaisia korkeakoulututkintoja koskevat lait ja asetukset. Säädökset eivät kuitenkaan vastaa kaikkiin viitekehysten vaatimuksiin. Erityisesti tämä koskee oppimistuloksia, joten niiden osalta työryhmä on katsonut asiaa laajemmin niin, että oppimistulosten kuvaus vastaisi niitä odotuksia, joita kukin tutkinnon tuottamille oppimistuloksille asetetaan. Oppimistulokset on jaettu tietoihin, joiden osalta on tarkasteltu erikseen tietojen laajuutta ja syvyyttä, taitoihin (kieli- ja viestintätaidot) sekä kompetensseihin, joiden osalta on tarkasteltu erikseen kognitiivisia, työelämässä vaadittavia ja eettisiä kompetensseja.

Työryhmä ehdottaa, että esityksen pohjalta tehdään opetusministeriön päätös Suomen korkeakoulututkintojen viitekehyyksestä.

Avainsanat korkeakoulututkinnot, viitekehys, oppimistulokset		
Muut tiedot		

Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:4		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-869-5 (nid.) 952-442-870-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 38 + liite	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
14.2.2005

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Arbetsgruppen för en referensram för högskoleexamina		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
Ordförande: Markku Mattila Sekreterare: Jussi Tanner, Carita Blomqvist		Datum för tillsättande av organet 5.5.2004	Dnr 30/043/2004
Publikation (även den finska titeln) Referensram för högskoleexamina. En beskrivning av högskoleexamina i Finland (Korkeakoulututkintojen viitekehys. Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista)			
Publikationens delar Promemoria + bilaga			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen hade i uppdrag att lägga fram en klar och begriplig beskrivning (referensram för examina) av högskoleexamina i Finland. Beskrivningen skulle innehålla alla finländska högskoleexamina med beaktande av den arbetsmängd de kräver, deras nivå, de angivna inlärningsresultaten och den behörighet för fortsatta studier och yrkesbehörighet som de medför.</p> <p>Av beskrivning skulle också framgå examinas förhållande till varandra. Arbetsgruppen skulle beakta utarbetandet av en internationell referensram för examina samt existerande nationella referensramar (Storbritannien, Irland och Danmark). Arbetsgruppen skulle i sitt arbete också beakta andra examina som hör till det finländska examenssystemet samt gällande system för utbildningsklassificering till den del de hänför sig till beredningen av referensramen.</p> <p>Arbetsgruppen har utarbetat ett förslag till referensram för högskoleexamina i Finland. I referensramen beskrivs högskoleexamina utgående från ovannämnda kriterier. Examina indelas i examina på första, andra och tredje nivå. Den första nivån omfattar lägre högskoleexamen och yrkeshögskoleexamen. Den andra nivån omfattar högre högskoleexamen och påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola. Den tredje nivån omfattar licentiat- och doktorsexamina, som avläggs som påbyggnadsexamina.</p> <p>I sitt arbete utgick arbetsgruppen från lagstiftningen om de finländska högskoleexamina. Lagarna och förordningarna uppfyller dock inte alla de krav som referensramen ställer. Detta gäller speciellt inlärningsresultaten och arbetsgruppen har därför för deras del sett på saken ur ett vidare perspektiv så att beskrivningen av inlärningsresultaten skall motsvara de förväntningar som ställs på de inlärningsresultat som respektive examen producerar. Inlärningsresultaten har indelats i kunskaper, där man särskilt granskat kunskapernas omfattning och djup, färdigheter (språkliga och kommunikativa färdigheter) samt kompetenser, där man särskilt granskat kognitiva kompetenser, kompetenser som krävs i arbetslivet och etiska kompetenser.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att förslaget skall läggas till grund för undervisningsministeriets beslut om en referensram för högskoleexamina i Finland.</p>			
Nyckelord högskoleexamina, referensram, inlärningsresultat			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:4		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-869-5 (htf) 952-442-870-9 (PDF)
Sidoantal 38 + bilaga	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetsstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
14.2.2005

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) The Committee "Qualifications Framework" Chair: Markku Mattila Secretaries: Jussi Tanner, Carita Blomqvist	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 5.5.2004	Dno 30/043/2004
Name of publication Qualifications Framework. Description of Finnish higher education qualifications		
Parts Memorandum + appendix		
Abstract <p>The task of the working group was to draw up a clear and transparent description of Finnish higher education degrees (a qualifications framework). The framework was to include all higher education degrees and describe them in terms of the work load, the level, learning outcomes, eligibility for further study and professional qualifications.</p> <p>The description was to indicate how the degrees relate to each other. The working group was to take into account the work on the international qualifications framework, existing national qualifications frameworks (Great Britain, Ireland and Denmark), as well as other qualifications in the Finnish qualifications structure and existing classifications of education in so far as they relate to the qualifications framework.</p> <p>The working group has drawn up a proposal for a Finnish higher education qualifications framework. The framework describes Finnish higher education qualifications according to the criteria given above. The qualifications are divided into first cycle, second cycle and third cycle degrees. The first cycle degrees include the lower university degree (Bachelor's) and the polytechnic degree. The second cycle degrees include the higher university degree (Master's) and the polytechnic postgraduate degrees. The third cycle degrees include the scientific postgraduate degrees of <i>lisensiaatti</i> (Licentiate) and <i>tohtori</i> (Doctor).</p> <p>The working group based its work on the acts and decrees governing Finnish higher education degrees. The statutes do not, however, provide for all the elements of the qualifications framework. This is particularly true of learning outcomes. In view of this, the working group widened the viewpoint to accommodate the expectations placed on the learning outcomes in individual degrees. The learning outcomes were divided into knowledge, which is examined in terms of breadth and depth; skills (language and communication skills); and competencies, comprising cognitive, professional and ethical competencies.</p> <p>The working group proposes that the Ministry of Education issue a decision on a higher education qualifications framework on the basis of this proposal.</p>		
Other information		
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2005:4	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-869-5 (pbk) 952-442-870-9 (PDF)
Number of pages 38 + appendix	Language Finnish	Price
Distributed by Helsinki University Press		Degree of confidentiality public
Published by Ministry of Education		

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 5.5.2004 työryhmän, jonka tehtävä oli laatia selvä ja ymmärrettävä kuvaus (tutkintojen viitekehys) suomalaisista korkeakoulututkinnoista.

Kuvaukseen tuli sisällyttää kaikki suomalaiset korkeakoulututkinnot niiden vaatiman työ-määrän, tason, määritelyjen oppimistulosten, tutkintojen tuottaman jatko-opinto-kelpoisuuden ja ammatillisen pätevyyden perusteella.

Kuvauksesta tuli käydä ilmi myös tutkintojen suhde toisiinsa. Työryhmän tuli ottaa huomioon yleiseurooppalaisen tutkintojen viitekehysten valmistelu sekä olemassa olevat (Iso-Britannia, Irlanti ja Tanska) kansalliset viitekehukset. Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon myös muut suomalaiseen tutkintojärjestelmään kuuluvat tutkinnot sekä olemassa olevat koulutuksen luokittelujärjestelmät siltä osin kun ne liittyvät viitekehysten valmiste-luun.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 31.12.2004 mennessä.

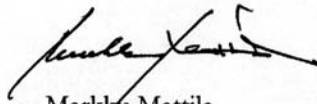
Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui johtaja Markku Mattilan opetusministeriön yliopistoyksiköstä ja jäseniksi seuraavat: opetusneuvos (sittemmin korkeakoulu-neuvos) Anita Lehikoinen opetusministeriön yliopistoyksiköstä, opetusneuvos Osmo Lampinen opetusministeriön ammattikorkeakouluyksiköstä, ylitarkastaja Maarit Palonen opetusministeriön ammattikorkeakouluyksiköstä, opetusneuvos Carita Blomqvist Opetus-hallituksesta, projektisuunnittelija Karl Holm Korkeakoulujen arviointineuvostosta, erikois-tutkija Aila Repo Tilastokeskuksesta, vararehtori Hannele Niemi Helsingin yliopistosta, rehtori Mauri Panhelainen Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, yliopettaja Riitta Rissanen Pohjois-Savon ammattikorkeakoulusta, yhteyspäällikkö Tenho Takalo Tampereen yliopistosta, opintoasiainpäällikkö Matti Isokallio Satakunnan ammattikorkeakoulusta, koulutuspoliitti-nen sihteeri Minna Nieminen Suomen ammattikorkeakouluopiskelijajyhdistysten liitto – SAMOK ry:stä sekä koulutuspoliittinen sihteeri Aleksi Henttonen Suomen ylioppilaskuntien liitto ry:stä. Tiedesihteeri Petri Mirala Helsingin yliopistosta toimi työryhmän asiantuntija-sihteerinä. Ylitarkastaja Maarit Palonen jäi virkavapaalle 21.10.2004.

Työryhmän sihteerinä toimivat opetusneuvos Carita Blomqvist Opetushallituksesta ja suunnittelija Jussi Tanner opetusministeriön yliopistoyksiköstä.

Työryhmän tuli kuulla työmarkkinajärjestöjä sekä muiden kuin opetusministeriön hallin-onalan korkeakoulutuksen asiantuntijoita. Työryhmä kuuli Pääesikunnan, Maanpuolustus-korkeakoulun, Poliisiammattikorkeakoulun, AKAVA:n, STTK:n ja EK:n edustajia.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa sen kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä, joulukuun 15. päivänä 2004

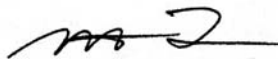
Markku Mattila

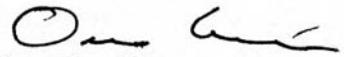
Aleksi Henttonen

Karl Holm

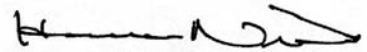
Matti Isokallio

Osmo Lampinen

Anita Lehikoinen

Hannele Niemi

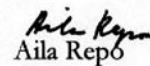

Minna Nieminen

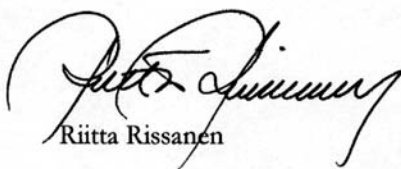
Maarit Palonen

Mauri Panhelainen

Aila Repo

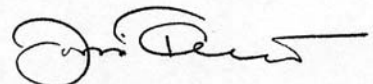
Riitta Rissanen

Tenho Takalo

Carita Blomqvist

Jussi Tanner

Sisältö

1	Korkeakoulututkintojen viitekehysten tausta	9
1.1	Kansalliset lähtökohdat	9
1.2	Kansainvälinen tausta	10
1.3	Tutkintojen viitekehysten käyttö eurooppalaisessa yhteistyössä	11
1.4	Korkeakoulututkintojen kuvausten kehittäminen	12
2	Kansainväliset koulutuksen luokittelujärjestelmät	15
2.1	UNESCO:n kansainvälinen koulutusluokitus ISCED	15
2.2	Koulutustasoa luokittelevat EU-direktiivit	16
3	Esitys Suomen korkeakoulututkintojen viitekehyyksi	18
3.1	Keskeinen lainsäädäntö	18
	<i>Yliopistot</i>	18
	<i>Ammattikorkeakoulut</i>	19
	<i>Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä</i>	20
3.2	Ohjaus ja kehittäminen	20
3.3	Korkeakoulutuksen laadunvarmistus	21
	3.3.1 Korkeakoulujen vastuu koulutuksen laadusta	21
	3.3.2 Kansallinen arviointitoiminta	22
3.4	Suomalaisten korkeakoulututkintojen viitekehys	23
	Liite. Tutkintojen viitekehukset eräissä Euroopan maissa	30
	<i>Tanska</i>	30
	<i>Englanti, Wales ja Pohjois-Irlanti</i>	33
	<i>Skotlanti</i>	33
	<i>Irlanti</i>	37

1 Korkeakoulututkintojen viitekehysten tausta

1.1 Kansalliset lähtökohdat

Korkeakoulututkintojen viitekehys on kuvaus Suomessa suoritettavista korkeakoulututkinnoista. Viitekehysten tarkoitus on kuvata suomalaiset korkeakoulututkinnot yhdenmukaisella, ymmärrettävällä ja vertailukelpoisella tavalla. Viitekehys helpottaa viestintää suomalaisista korkeakoulututkinnoista, niiden keskeisistä piirteistä sekä osaamisesta, joka on tutkintojen tavoitteena. Kansallisen viitekehysten avulla, asettamalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tarjoama koulutus rinnakkain, pyritään määrittelemään yliopistotutkintojen ja ammattikorkeakoulututkintojen välinen suhde ja tuottamaan selkeä käsitys kummankin korkeakoulusektorin olennaisista piirteistä ja niiden välisestä työnjaosta korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa.

Korkeakoulututkintojen viitekehyksessä kuvataan suomalaiset korkeakoulututkinnot eurooppalaisessa yhteistyössä sovituin kriteerein: korkeakoulututkintojen vaatiman työmäärän, tutkintojen tason ja niille määriteltyjen yleisten oppimistulosten, tutkintojen tuottaman jatko-opintokelpoisuuden ja ammatillisen pätevyyden kautta. Lisäksi ilmaistaan kunkin tutkinnon lähtötaso.

Suomalaisesta näkökulmasta uutta on erityisesti tutkinnoille asetettujen osaamistavoitteiden ja tutkintojen tuottamien yleisten oppimistulosten ja kompetenssien kuvaus. Korkeakoulututkintojen viitekehyksellä halutaankin kiinnittää entistä enemmän huomiota korkeakoulututkintojen tuottamaan osaamiseen. Yhtenä viitekehysten tavoitteena on auttaa korkeakouluja niiden kehittäessä opetussuunnitelmiaan, koulutus- tai opetusohjelmiaan. Lisäksi selkeän ja ymmärrettävän tutkintojen ja niiden tuottamien oppimistulosten kuvauksen toivotaan välillisesti parantavan suomalaisen korkeakoulutuksen laatua sekä koulutusjärjestelmän läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä. Korkeakoulututkinnoille asetetut tavoitteet toimivat yhtenä tärkeänä lähtökohtana laadunarvioinnissa.

Korkeakoulututkintojen viitekehysten toivotaan lisäävän ja helpottavan kansainvälistä liikkuvuutta Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen. Tavoitteena on, että viitekehys yksinkertaistaa opintojen hyväksilukemista ja edistää elinikäistä oppimista. Pidemmällä aikajaksolla viitekehys toivottavasti helpottaa myös suomalaisten tutkintojen tunnustamista ulkomailta. Korkeakoulututkintojen viitekehys toimii myös konkreettisena apuvälineenä tutkintotodistusten liitteiden (Diploma Supplement) laatimisessa.

Käsillä oleva työryhmäraportti on tarkoitusta varten asetetun työryhmän työn tulos ja se on tarkoitettu erityisesti korkeakoulutuksen kansallisten ja kansainvälisten ammattilaisten ja muiden asiantuntijoiden käyttöön. Raportista toivotaan olevan hyötyä mm. korkeakoulutuksessa ja muilla tahoilla korkeakoulutuksen parissa työskenteleville, työelämän edustajille sekä (tuleville) opiskelijoille. Raportin kolmas kappale (esitys Suomen korkeakoulututkintojen viitekehykseksi) tullaan kääntämään englanniksi.

1.2 Kansainvälinen tausta

Vuonna 1998 käynnistyneen Bolognan prosessin perimmäinen tavoite on muodostaa eurooppalainen korkeakoulutusalue vuoteen 2010 mennessä ja lisätä samalla eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja vetovoimaa muihin maanosiin verrattuna. Keskeisimmiksi keinoiksi tavoitteen saavuttamiseksi ovat nousseet tutkintorakenteiden ymmärrettävyys, tutkintorakenteiden yhdenmukaisuus, opintojen mitoitusjärjestelmä, liikkuvuuden lisääminen sekä laadunarviointiin liittyvät kysymykset.

Bolognan prosessin toinen ministeritason seurantakokous järjestettiin Berliinissä syyskuussa 2003. Korkeakouluministerien kokouksen loppukommunikassa asetettiin tavoitteeksi, että kaikissa Bolognan prosessiin osallistuvissa maissa laaditaan kansallinen tutkintojen viitekehys (*qualifications framework*). Berliinin kommunikation mukaan *"Ministerit rohkaisevat jäsenvaltioita kehittämään korkeakoulujärjestelmiinsä vertailtavissa olevien ja yhteensopivien tutkintojen viitekehysten, jossa tutkinnot tulisi pyrkiä määrittelemään niiden työmäärän, tason, oppimistulosten, pätevyysien ja profiilin avulla."*

Berliinin kokouksen toimeksiantoa täyttämään Bolognan prosessin kansainvälinen seurantaryhmä asetti työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella tutkintojen eurooppalainen viitekehys (*Overarching Framework of Qualifications for the EHEA / Single European Framework*). Työryhmän tulee esittää viitekohtia kansallisten tutkintojen viitekehysten laatimiseksi tutkintojen vaatiman työmäärän, tason, oppimistulosten, tutkinnon tuottaman pätevyyden sekä profiilin perusteella sekä laatia yleinen viitekehys Euroopan korkeakoulutusalueen varten. Lisäksi työryhmän tulee määritellä tutkintojen viitekehysten lähtökohdat sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla. Työryhmän raportti julkaistiin tammikuussa 2005 ja sen käsittely jatkuu Bolognan prosessin seurantaryhmässä.

Korkeakoulututkintojen järjestelmiä on kehitetty voimakkaasti Bolognan prosessiin osallistuvissa maissa. Työn tuloksena tutkintorakenteet ovat yhdenmukaistumassa kahden syklin mallin mukaisesti. Tutkintojen viitekehys liittyy useisiin Bolognan prosessin tavoitteisiin. Entistä selkeämmät, vertailukelpoisemmat ja läpinäkyvämmät tutkintojen ja tutkintojärjestelmien kuvaukset edistävät prosessin keskeistä päämäärää, yhteisen eurooppalaisen korkeakoulutusalueen syntyä. Erityisesti tutkintojen viitekehykset yhdistetään ymmärrettäviin ja yhdenmukaisiin, kahden syklin mallin pohjalta kehittyviin tutkintorakenteisiin. Tutkintojen viitekehys liittyy myös opintojen mitoitusjärjestelmiin. Mitoitusjärjestelmien (Suomessa opintopiste) käyttö helpottaa tutkintojen laajuuden kuvaamista. Viitekehykseen yhdistetään usein myös laadunarviointiin tai akkreditointiin liittyviä kysymyksiä. Kun tutkintojen tavoitteet on selkeästi määriteltä, on myös helpompi arvioida täyttääkö korkeakoulu koulutuksen laadulle asetetut tavoitteet.

Bolognan prosessin ohella myös Euroopan komissio on vuonna 2004 alkanut valmistella eurooppalaista viitekehystä (*European Qualifications Framework*). Komission valmisteleva viitekehys kattaa sekä peruskoulutuksen, toisen asteen koulutuksen että korkea-asteen koulutuksen. On kuitenkin liian aikaista ennakoita yksityiskohtaisesti, minkälaiseksi kyseinen

viitekehys muodostuu. Komission on tarkoitus lähettää viitekehystä koskeva asiakirja lausuntokierrokselle kevään 2005 aikana.

1.3 Tutkintojen viitekehysten käyttö eurooppalaisessa yhteistyössä

Korkeakoulututkintojen kansallisen viitekehysten keskeinen tehtävä on parantaa tutkintojen kansainvälistä vertailtavuutta esittämällä tutkinnot yleiseurooppalaisella ja vertailukelpoisella kuvaustavalla. Tätä kautta tavoitellaan myös tutkintojen tunnustamisen helpottamista eri maissa. Joissain maissa kyse voi olla myös omassa maassa suoritettavien tutkintojen tunnustamisesta. Liikkuvuus helpottuu ja opintojen hyväksilukeminen tehostuu, kun yhteistyökumppanit tuntevat toistensa tutkintojärjestelmät. Kuvattaessa mahdollisuudet siirtyä tutkinnosta toiseen tutkintojen viitekehys edistävät myös elinikäistä oppimista.

Yhteis- tai kaksoistutkintojen kehittäminen on yksi eurooppalaisen korkeakoulutusalueen tavoite ja tällaisiin tutkintoihin johtavan yhteistyön merkitys onkin kasvanut viime aikoina. Korkeakoulut ovat itse osoittaneet kiinnostusta yhteisten opintokokonaisuuksien ja kokonaisien yhteistutkintojen kehittämiseen. Yhteistutkintojen arvioidaan lisäävän liikkuvuutta ja yhdenmukaistavan tutkintorakenteita ja tutkintojen opetussuunnitelmia. Euroopan unioni tukee yhteistutkintoihin johtavia yhteisiä opinto-ohjelmia mm. SOKRATES ja ERASMUS MUNDUS -ohjelmien kautta. Tutkintojen viitekehysten sisältämä informaatio helpottaa merkittävästi yhteis- tai kaksoistutkintoihin johtavien yhteisten koulutusohjelmien suunnittelua.

Eurooppalaisessa yhteistyössä on kiinnitetty erityistä huomiota ulkomailla suoritettujen tutkintojen akateemiseen tunnustamiseen eli ulkomailla aiemman koulutuksensa suorittaneiden opiskelijoiden valinnan ja ulkomaisten opintojen hyväksi lukemisen helpottumiseen. Lissabonissa huhtikuussa 1997 tehdyllä yleissopimuksella korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamisesta Euroopan alueella pyritään edistämään korkeakoulujen välistä liikkuvuutta. Yleissopimuksella pyritään myös helpottamaan sopimuspuolten oppilaitosten opiskelijoiden pääsyä osallisiksi muiden sopimuspuolten koulutusresursseista, erityisesti helpottamalla heidän pyrkimyksiään jatkaa opintojaan tai suorittaa opintojakso toisten sopimuspuolten korkeakouluissa. Yleissopimus tuli Suomessa voimaan 1.3.2004.

Tutkintorakenteen graafiset esitykset ja yhteen paikkaan koottu selkeä informaatio esim. tietyn tutkinnon suorittamiseen vaadittavasta pohjakoulutuksesta, sen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta, tutkinnon profiilista ja oppimistuloksista helpottaa ulkomaisen tutkinnon vastaavuuden arvioimista. Oppimistulosten selkeämpi kuvaaminen taas helpottaa työtä erityisesti sellaisissa maissa ja korkeakouluissa, joissa tutkintojen tunnustamisen edellytys on se, että tiedetään ulkomailla suoritettujen tutkintojen tuottama osaaminen tai tilanteessa, jossa halutaan arvioida suoritettujen tutkinnon laatua.

Akateemisen tunnustamisen alalla toimivat tiedonvaihtoverkostot ENIC (*European Network of National Information Centres on Academic Recognition and Mobility*) ja NARIC (*National Academic Recognition Information Centres*) ovat selvittäneet Bologna prosessin vaikutusta tutkintojen tunnustamiselle. Työn tuloksena laaditun raportin (Recognition Issues in the Bologna Process – Final Report 24.1.2004) yksi ehdotus on, että oppimistulosten ja todellisen osaamisen arvioinnille tulisi antaa enemmän merkitystä tutkintoja tunnustettaessa. Raportissa kannustetaan eri tavoilla aikaisemmin hankitun osaamisen joustavampaan tunnustamiseen. Lisäksi kannustetaan kansallisia vastuutahoja ja korkeakouluja kiinnittämään huomiota siihen, miten koulutusohjelmat ja tutkinnot kuvataan nimenomaan sen suhteen,

millaista osaamista ne tuottavat.

Ammattipätevyyksien ja virkakelpoisuuden osalta tunnustamista ohjaavat Euroopan unionin säädökset sekä mahdolliset kansalliset säädökset. Euroopan unionin alueella yleinen tutkintojen tunnustamisjärjestelmä luo puitteet tutkinnon tunnustamiselle silloin, kun ulkomaisen tutkinnon suorittanut haluaa kelpoisuuden johonkin säänneltyyn ammattiin vastaanottavassa maassa. Määritellessään kunkin tutkinnon tuottaman kelpoisuuden tutkintojen viitekehys tulee helpottamaan myös ammatillista tunnustamista.

1.4 Korkeakoulututkintojen kuvausten kehittäminen

Bolognan prosessin aikana asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja kansallisen työn tukemiseksi on Bolognan prosessin aikana useissa yhteyksissä tehty erilaisia kuvauksia korkeakoulututkinnoista. Työ on edennyt työryhmien ja erilaisten hankkeiden ja projektien ansiosta. Korkeakoulututkintojen kuvauksia on käsitelty asiantuntijaseminaareissa, joiden tuloksena on annettu erityisesti ensimmäisen ja toisen syklin korkeakoulututkintoja koskevia julkilausumia. Seminaareissa laaditut korkeakoulujärjestelmää ja -tutkintoja kuvaavat päätelmät ja julkilausumat ovat ohjanneet prosessin jatkokehittämistä ja toimineet taustamateriaalina ministeritasoisissa seurantakokouksissa.

Euroopan unionin komissio on rahoittanut Bolognan prosessiin liittyen hankkeita ja projekteja, jotka luovat pohjaa myös kansallisten tutkintojen viitekehysten valmistelulle. Yksi näistä on Tuning Educational Structures -projekti (jatkossa *Tuning*)¹, jonka puitteissa on tehty tiettyjen koulutusalojen tutkintojen ydinainesanalyysiä ja määritelty alakohtaisia oppimistuloksia. *Tuning-projektin* katsotaan edustavan erityisesti akateemisen yhteisön ja korkeakoulujen ääntä. *Tuning-projektin* puitteissa on myös edistetty ECTS- tai credit-järjestelmän käyttöönottoa. *Tuning-projektia* kohtaan on esitetty myös kriittisiä puheenvuoroja, joissa on viitattu erityisesti tutkintojen sisältöjen yhdenmukaistumiseen ja läheisyysperiaatteen unohtamiseen.

Tuning-projekti on noin 100 yliopiston vuosina 2000-2004 toteuttama projekti, jonka jatkovaihe on käynnistynyt. Vuonna 2005 *Tuning-projekti* laajennetaan noin 20 koulutusosalalle. Ensimmäisessä vaiheessa mukana on ollut korkeakouluja ainakin joissakin osaprojekteissa seuraavista maista: Suomi, Itävalta, Belgia, Tanska, Ranska, Saksa, Kreikka, Islanti, Irlanti, Italia, Hollanti, Norja, Portugali, Espanja, Ruotsi ja Iso-Britannia. Edustettuina ovat kauppätieteet (*business*), geologia, historia, matematiikka, fysiikka, kasvatustiede ja kemia. Projektin toisessa vaiheessa mukaan ovat tulleet hoitotiede ja Eurooppa-opinnot. Projektia on toteutettu laajana yhteistyönä akateemisen henkilökunnan, opiskelijoiden ja työnantajien kesken.

Tuning-projekti keskittyy erityisesti kahden syklin tutkintorakenteeseen ja koulutusjärjestelmän läpinäkyvyyteen liittyviin kysymyksiin. *Tuning-projektin* puitteissa on edetty alakohtaisiin tutkintovaatimusten ja oppimistulosten vertailuihin. Erityisenä haasteena on ollut löytää oppiaineen ja korkeakoulun näkökulmasta yhteisiä viitekohtia (*reference points*). Projektin aikana on kehitetty ammattiprofiileja ja vertailtavissa olevia oppimistuloksia. Oppimistuloksilla ilmaistaan, mitä oppijan odotetaan tietävän, ymmärtävän ja/tai pystyvän osoittamaan opintojen päätyttyä. Oppimistulosten avulla määritellään myös suorituksen minimivaatimukset.

---

¹ <http://www.europa.eu.int/comm/education>

<http://www.relint.deusto.es/TuningProject/index.htm>

<http://www.let.rug.nl/TuningProject/index.htm>

Hankkeessa kehitetään sekä tieteenalakohtaisia että yleisiä kompetensseja. Yleisiin kompetensseihin lukeutuu yhdistelmä ominaisuuksia, taitoja ja asenteita. *Tuning*-metodologian mukaan oppimistulokset muotoillaan kompetenssien muotoon, mutta kompetensseja voidaan kuitenkin kehittää oppimistuloksessa vaaditun tason yli.

Yleisinä kompetensseina (*generic competences*) projektissa erotetaan kolmenlaisia osaamisalueita:

- 1) **Instrumentaaliset kompetenssit** (*instrumental competences*): kognitiiviset, metodologiset, teknologiset ja kielelliset tiedot ja taidot.
  - Näihin sisältyvät mm. kyky tehdä analyyskejä ja synteesejä, kyky organisoida ja suunnitella, yleissivistys, ammatin perustiedot, suullinen ja kirjallinen viestintä äidinkielellä, vieraan kielen taito, tietotekniset perustaidot, informaation käsittely (esimerkiksi kyky hankkia ja analysoida tietoa eri lähteistä), ongelmanratkaisu- ja päätöksentekokyky.
- 2) **Henkilökohtaiset ja viestintätaidot** (*interpersonal competences*): henkilökohtaiset taidot, kuten sosiaaliset taidot (sosiaalinen kanssakäyminen ja yhteistyö).
  - Näihin sisältyvät mm. kyky kriittiseen ja itsekriittiseen työskentelyyn, tiimityötaidot, sosiaaliset taidot, kyky työskennellä ryhmässä, jossa on eri alojen edustajia, kyky kommunikoida muiden alojen asiantuntijoiden kanssa, erilaisuuden ja monikulttuurisuuden arvostus, kyky työskennellä kansainvälisessä ympäristössä sekä toiminta eettisten periaatteiden pohjalta.
- 3) **Systeemiset kompetenssit** (*systemic competences*): kokonaisia järjestelmiä koskevat tiedot ja taidot (tiedon, ymmärtämisen ja tuntemiskyvyn yhdistäminen; pohjajavaatimuksena instrumentaaliset ja ihmissuhdekompetenssit).
  - Näihin sisältyvät mm. kyky soveltaa tietoa käytäntöön, kyky tutkia ja oppia, kyky sopeutua uusiin tilanteisiin, luovuus, johtajuus, muiden maiden kulttuurien ja tapojen ymmärtäminen, kyky työskennellä itsenäisesti, projektin suunnittelu ja johtokyky, aloitteellisuus, laatuksymysten pohdinta ja halu menestyä.

Mainittuja kompetensseja on sovellettu alakohtaisesti projektissa edustettuina olleisiin oppiaineisiin, ja täten on kuvattu myös alakohtaista osaamista. Alakohtaisessa työssä on myös pyritty sopimaan oppimistulosten ja kompetenssien jakautumisesta ensimmäisen ja toisen syklin tutkintojen välillä.

*Joint Quality Initiative*² puolestaan on epävirallinen yhteistyöverkosto, joka toimii laadunarvioinnin ja bachelor- ja master-ohjelmien akkreditoinnin alalla. Verkoston toimintaan ovat aktiivisimmin osallistuneet Saksa, Tanska, Ruotsi, Iso-Britannia, Itävalta, Sveitsi, Espanja, Irlanti, Belgia, Hollanti ja Norja.

Verkosto on kehittänyt kuvaukset bachelor-, master- ja doctor-tason tutkinnoille (ns. *Dublin Descriptors*). Vaihtoehtoisesti puhutaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen syklin tutkinnoista.

1. Kuvausten mukaan *ensimmäisen syklin tutkinto* myönnetään opiskelijalle, joka
  - on osoittanut lukion oppimäärälle rakentuvaa ja sen ylittävää oppiaineen tietoa ja ymmärtämistä. Koulutus perustuu oppikirjoihin ja tukeutuu alan uusimpaan tietoon;

---

² <http://www.jointquality.org>

- osaa soveltaa tietojaan ja ymmärtämistään tavalla, joka osoittaa ammattimaista suhtautumista työhön; omaa kompetensseja, jotka näkyvät argumenttien luomisessa ja puolustamisessa sekä ongelmanratkaisussa omalla alalla;
- osaa kerätä ja tulkita merkityksellistä tietoa (tavallisesti omalla alallaan) perustellakseen näkemyksiä, joihin kuuluu sosiaalisia, tieteellisiä ja eettisiä pohdintoja;
- osaa kommunikoida tietoa, ideoita, ongelmia ja ratkaisuja sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle;
- omaa oppimistaitoja, joita tarvitaan huomattavaa itsenäistä työskentelyä vaativaan jatko-opiskeluun.

2. Toisen syklin tutkinto myönnetään opiskelijalle, joka

- on osoittanut tietoa ja ymmärtämistä, joka rakentuu 1. syklin tutkinnon osaamiselle ja laajentaa ja/tai lisää sitä sekä luo pohjan tai edellytykset omaperäiselle ajatusten kehittämiselle ja/tai soveltamiselle usein tiedekontekstissa;
- osaa soveltaa tietoaan ja ymmärtämistään sekä ongelmanratkaisukykyään uusissa tai ennestään tuntemattomissa ympäristöissä oppiaineeseen liittyvissä laajemmissa (tai monialaisissa) konteksteissa;
- osaa integroida tietoa, hallita kompleksisuutta ja muotoilla arvioita epätäydellisen tai rajoitetun tiedon pohjalta sekä pohtia sosiaalisen ja eettisen vastuun kysymyksiä, joita tiedon ja arvioiden soveltamiseen liittyy;
- osaa kommunikoida tekemänsä johtopäätökset ja selvittää niiden tieto- ja järkipohja selvästi ja yksiselitteisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle;
- omaa oppimistaitoja, joita tarvitaan suurelta osin itseohjautuvaan tai itsenäiseen jatko-opiskeluun.

3. Kolmannen syklin tutkinto myönnetään opiskelijalle,

- joka on osoittanut järjestelmällistä oppiaineen alan ymmärtämistä ja alakohtaisten tieteellisten taitojen ja metodien hallintaa;
- joka on osoittanut kykenevänsä ideoimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan huomattavan tutkimusprosessin ja soveltamaan sen tuloksia käytäntöön sekä osoittanut tieteellistä lahjomattomuutta näin toimiessaan;
- joka on tuottanut uutta, laajuudeltaan huomattavaa tutkimustietoa tiedon eturintamaan. Osa tästä tiedosta ansaitsee pääsyn kansallisesti tai kansainvälisesti arvostettuun julkaisuun;
- joka kykenee uusien ja monimutkaisten ajatusten kriittiseen analyysiin, arvioimiseen ja synteisiin tekemiseen ajatusten pohjalta;
- joka osaa kommunikoida omasta tutkimusalueestaan vertaisryhmässään, laajemmassa tutkimusyhteisössään ja yhteiskunnallisesti;
- jonka voidaan odottaa osaavan edistää tietoyhteiskunnan teknologista, sosiaalista tai kulttuurista edistymistä sekä akateemisissa että ammatillisissa yhteyksissä.

2 Kansainväliset koulutuksen luokittelujärjestelmät

Koulutuksen kansainvälisten luokittelujen tarkoituksena on mm. palvella tilastointia, koulutusviranomaisia, työnvälitystä sekä helpottaa ammatillista ja akateemista liikkuvuutta. Koulutukseen liittyvät luokittelujärjestelmät voivat olla koulutustaso-, koulutusaste-, koulutusala-, ammatti- tai esimerkiksi pätevyystasokohtaisia. Jotkut kansainväliset järjestöt ovat esimerkiksi laatineet työpaikkaa koskevia toimialaluokituksia ja ammattitaitotasojen luokituksia.

Euroopan unionin piirissä on pyritty vertailemaan jäsenvaltioiden koulutuksia. Euroopan yhteisöjen neuvosto on tehnyt 1985 päätöksen Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ammatillisen koulutuksen todistuksen vertailtavuudesta (85/368/ETY). Päätöksen tavoitteena on ollut mahdollistaa ammatillisten todistusten vertailtavuus. Koulutustasoja on viisi. Suomen opetusministeriö on vuonna 1998 antanut suosituksen Suomen ammatillisen koulutuksen sijoittamisesta EY:n luokituksen tasoille seuraavasti (tasot 1 ja 2 puuttuvat Suomen koulutusjärjestelmästä). Tasolle 3: sijoittuvat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot, tasolle 4 opistoasteen tutkinnot ja tasolle 5 korkeakoulututkinnot.

Seuraavassa esitellään lyhyesti kansainvälisesti laajimmin tunnettu UNESCO:n ylläpitämä ISCED-koulutusluokitus sekä pääpiirteet Euroopan unionin direktiiveistä, joihin sisältyvät koulutukseen ja tutkintoihin liittyvät määritelmät ovat keskeisiä ammatillisen liikkuvuuden näkökulmasta. Ko. järjestelmät eivät vastaa tutkintojen kansallisen viitekehyksen vaatimuksiin, vaikka molemmat ovatkin omissa tarkoituksissaan laajalti tunnettuja ja käytettyjä.

2.1 UNESCO:n kansainvälinen koulutusluokitus ISCED

UNESCO:n kansainvälinen koulutusluokitus ISCED (*International Standard Classification of Education*) on tilastollisia tarkoituksia varten kehitetty koulutusluokitus, jolla voidaan luokitaa tutkintoon johtava ja tutkintoon johtamaton koulutus. Luokitus uudistettiin nykyisen rakenteen mukaiseksi vuonna 1997.

ISCED 1997 -luokitus mahdollistaa eri maiden koulutusjärjestelmien vertailun luomalla kansainvälisesti hyväksytyt kriteerit koulutusten luokittamiselle. Luokitusta käytetään mm. UNESCO:n, OECD:n ja Eurostatin tilastoissa ja indikaattoreissa verrattaessa koulutusta eri

maissa. ISCEDiin sisältyvät seuraavat luokitusmuuttujat: koulutusala, koulutusaste, sijoittumistavoite, suuntautuminen, kansallinen tutkintorakenne ja suunniteltu kesto. Koulutusasteella tarkoitetaan koulutuksen oppimiskokemusten ja opittavien taitojen kokonaisuutta eli koulutuksen vaativuustasoa.

ISCED-luokituksessa korkea-asteen koulutuksen osalta käytetään koulutusasteita (levels) 5 ja 6. ISCED-luokituksen koulutusaste 5 (korkea-asteen koulutus) on edelleen jaettu alaluokkiin 5A (korkeakouluasteen koulutus) ja 5B (alimman korkea-asteen koulutus). 5A pitää sisällään suomalaiset ammattikorkeakoulututkinnot sekä alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot, kun taas 5B viittaa Suomessa lähinnä Suomen koulutusrakenteesta poistuneisiin ammatillisen opistoasteen tutkintoihin.

Suomalaiset korkeakoulututkinnot sijoittuvat ISCED-luokituksessa koulutusasteille 5A ja 6. Koulutusasteen 5A tutkinnot jaetaan joskus koulutusohjelman keston mukaan 5A *medium* (3–4 vuotta), 5A *long* (5–6 vuotta) ja 5A *very long* (yli kuusi vuotta) -tyyppisiin koulutusohjelmiin. 5A *medium* viittaa Suomessa lähinnä ammattikorkeakoulututkintoihin ja alempiin korkeakoulututkintoihin, 5A *long* ylempiin korkeakoulututkintoihin ja 5A *very long* erikoislääkäriin, erikoishammaslääkäriin ja erikoiseläinlääkäriin tutkintoihin. Koulutusaste 6 (tutkijakoulutusaste) sisältää Suomessa jatkotutkintona suoritettavat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot.

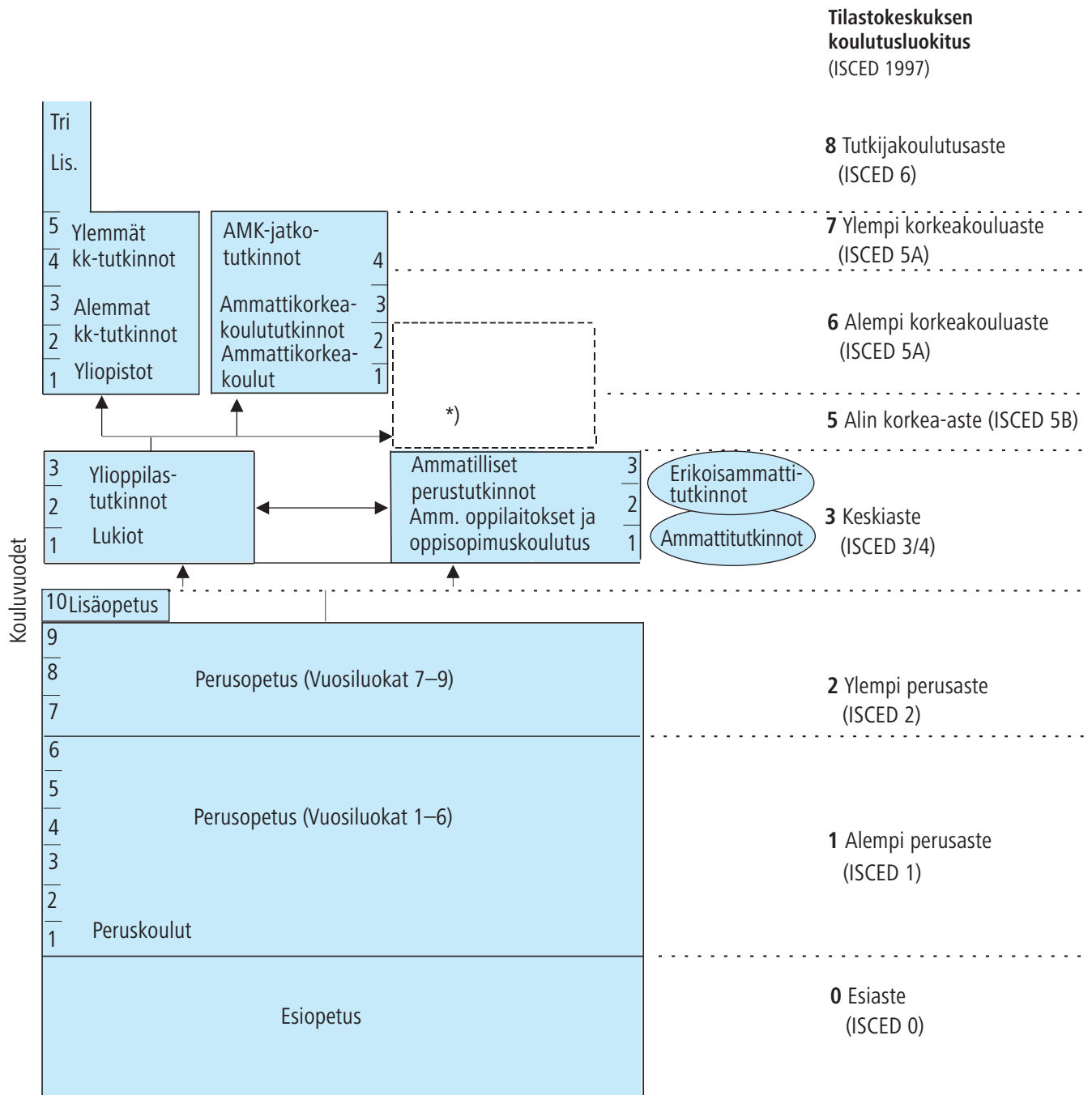
Luokittelun perustana on koulutusohjelman sisältö. Koulutusten luokittaminen pelkästään oppisisältöjen avulla on vaikeata, koska oppisisältöjen kansainvälistä vertailua varten ei ole olemassa selviä standardeja. Siksi koulutusasteen määrittelyssä käytetään oppisisältöjen sijasta muita vaativuuteen liittyviä kriteereitä, mm. ohjeellista koulutuspituuksia, pohjakoulutusvaatimusta ja jatko-opintokelpoisuutta.

2.2 Koulutustasoa luokittelevat EU-direktiivit

Euroopan yhteisöllä on useita direktiivejä, jotka koskevat toisessa jäsenvaltiossa saadun ammattipätevyyden tai koulutuksen tunnustamista. Nykyiseen yhteisön tutkintojen ja ammattipätevyyksien tunnustamislainsäädäntöön kuuluu kolme eri tunnustamisjärjestelmää: ammattikokemuksen tunnustamiseen perustuva järjestelmä (direktiivi 1999/42/EY), koulutuksen vähimmäisvaatimusten yhdenmukaistamiseen perustuva tunnustamisjärjestelmä (lääkärit, hammaslääkärit, eläinlääkärit, proviisorit, arkkitehdit, sairaanhoitajat ja kättilöt) sekä yleinen tutkintojen tunnustamisjärjestelmä (direktiivit 89/48/ETY sekä 92/51/ETY). Kolme erillistä tunnustamisjärjestelmää on tarkoitus yhdistää yhdeksi direktiiviksi ammattipätevyyden tunnustamisesta.

Ammattipätevyyksien tunnustamisjärjestelmillä on yhteyksiä myös tutkintojen viitekehukseen. Direktiivit mm. sisältävät viittauksia koulutuksen tasoihin, mutta määritelmät ovat lähtökohdiltaan hyvin erilaisia. Keskeinen määrittelyn perusta on koulutuksen pituus. Huomiota kiinnitetään myös edeltävään koulutukseen. Ammattipätevyyden tunnustamista koskevien direktiivien koulutustasot eivät vastaa Bolognan prosessin aikana useissa Euroopan maissa käyttöönotettujen tai -otettavien korkeakoulututkintojärjestelmien tasoja.

Suomen koulutusjärjestelmän ISCED-luokitus

*) Opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutukset

3 Esitys Suomen korkeakoulututkintojen viitekehykseksi

Suomen korkeakoulujärjestelmä muodostuu kahdesta rinnakkaisesta sektorista: yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Korkeakoulujen toimintaa ohjaavat lait ja asetukset, jotka asettavat korkeakoulujen toiminnalle yleiset puitteet. Eduskunta päättää opetustoimen lainsäädännöstä ja koulutuspolitiikan yleisperiaatteista. Opetusministeriö vastaa kansallisen koulutuspolitiikan linjauksista ja valmistelee koulutusta koskevan lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset. Valtioneuvosto päättää viiden vuoden välein koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta. Opetusministeriö vastaa korkeakoulupolitiikan toimeenpanon ohjauksesta.

3.1 Keskeinen lainsäädäntö

Yliopistot

Yliopistolaki (645/1997) sisältää perussäännökset muun muassa yliopistojen tutkinnoista ja opetuksesta, opiskelijaksi ottamisesta sekä opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Lain mukaan yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, koulutuksessa ja opetuksessa saavutetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain (1052/1986) mukaan korkeakoululaitoksen tehtävänä on edistää ja harjoittaa vapaata tutkimusta, antaa siihen perustuvaa tieteellistä ja taiteellista ylintä opetusta sekä muutoinkin edistää kulttuuria ja tieteellistä sivistystä.

1.8.2005 voimaantulevassa laissa yliopistolain muuttamisesta (715/2004) säädetään yliopiston tehtävästä seuraavasti: "Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopiston tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta". Laissa 715/2004 säädetään myös kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen edellytyksistä; mm. siitä että ylempään korkea-

koulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on alempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus, jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä, että koulutuksen pohjana ovat lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus. Lisäksi laissa säädetään kelpoisuudesta korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.

Yliopistolain mukaan yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista säädetään tarkemmin asetuksella. 1.8.2005 voimaantulevalla valtioneuvoston asetuksella, joka kumoaa kirjoittamishetkellä voimassaolevat 19 alakohtaista tutkintoasetusta, säädetään kaikilla koulutusaloilla suoritettavista alemmista ja ylemmistä korkeakoulututkinnoista sekä tieteellisistä ja taiteellisista jatkotutkinnoista.

Yliopistojen mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön vahvistaa se, että yliopisto voi lain 715/2004 mukaan päättää muun kielen kuin suomen tai ruotsin kielen käyttämisestä tutkintokielenä. 1.8.2005 voimaantulevan asetuksen mukaan muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä annetusta tutkinnosta annetaan suomen- tai ruotsinkielisen tutkintonimikkeen lisäksi asetuksen liitteessä mainittu englanninkielinen tutkintonimike. Kansainväliseen yhteistyöhön liittyen asetuksessa todetaan lisäksi, että korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää myös kansainvälisenä yhteistyönä.

Asetuksessa säädetään myös opintopisteiden käytöstä: yhden lukuvuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1600 tunnin työpanos vastaa 60 opintopistettä. Lisäksi asetuksella säädetään mm. opintojen hyväksilukemisesta, alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuudesta ja rakenteesta sekä alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon ja tieteellisen jatkokoulutuksen tavoitteista. Asetuksen mukaan alempaan korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua perus- ja aineopintoja, kieli- ja viestintäopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja sekä asiantuntijuutta kehittävää harjoittelua. Ylempään korkeakoulututkintoon puolestaan voi kuulua perus- ja aineopintoja sekä syventäviä opintoja, kieli- ja viestintäopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja sekä asiantuntijuutta syventävää harjoittelua.

Tutkintoasetuksessa helpotetaan myös aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista, sillä sen mukaan yliopistot voivat todeta opiskelijan valmiudet tutkintoon johtavaan koulutukseen myös muulla tavoin kuin suoritettujen opintojen perusteella. Tavoite on, että koulutuksen ulkopuolella hankitun osaamisen huomioiminen helpottuu.

Ammatillisista jatkotutkinnoista säädetään erikoiseläinlääkärin tutkinnosta ja oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärinä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (275/2000), erikoishammaslääkärin tutkinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (316/2003) sekä erikoislääkärin tutkinnosta annetussa asetuksessa (678/1998).

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoululain (351/2003) mukaan ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Laissa säädetään myös yhteistyöstä toimintaympäristön kanssa: ammattikorkeakoulun tulee tehtäviään suorittaessaan olla erityisesti omalla alueellaan yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän sekä suomalaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen samoin kuin muiden oppilaitosten kanssa.

Ammattikorkeakoululaissa säädetään myös ammattikorkeakouluissa järjestettävän opetuksen ja tutkimuksen vapaudesta, kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin,

opiskelijavalinnasta sekä opiskeluoikeudesta. Valtioneuvoston asetuksella ammattikorkeakouluista (352/2003) säädetään muun muassa ammattikorkeakoulututkinnoista ja niiden perusteista, opintojen rakenteesta, opintojen laajuudesta, opintojen tavoitteista ja opintojen hyväksilukemisesta. Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluu asetuksen mukaan perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö.

Valtioneuvoston asetusta on muutettu vuonna 2004 (497/2004), ja uusi asetus tuli voimaan 1.1.2005. Valtioneuvoston asetuksessa 497/2004 säädetään muun muassa opintojen laajuudesta siten, että opintojen mitoituksen perusteena on opintopiste. Asetuksen mukaan opintojaksot pisteytetään niiden edellyttämän työmäärän mukaan. Yhden luvun vuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1600 tunnin työpanos vasta 60 opintopistettä.

Asetuksen 352/2003 mukaan ammattikorkeakoulun tulee huolehtia siitä, että opiskelija saa lukea tutkintoa suorittaessaan hyväkseen muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa suorittamiaan vastaavia opintoja sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja ja harjoittelua muilla samantasoisilla opinnoilla taikka vastaavalla harjoittelulla tai työkokemuksella.

Ammattikorkeakoulujen nopeaa kansainvälistymistä on edistänyt se, että niissä on jo vuosikymmenen ajan toiminut kokonaan vieraskielisiä, tutkintoon johtavia koulutusohjelmia. Erityisesti englanninkielisiä koulutusohjelmia on tarjolla lähes kaikissa ammattikorkeakouluissa. Lisäksi ammattikorkeakoulut voivat antaa muutakin vieraskielistä opetusta. Ammattikorkeakoulututkinnon vieraskielisessä ohjelmassa suorittaneelle opiskelijalle annetaan suomen- tai ruotsinkielisen tutkintonimikkeen lisäksi englanninkielinen (bachelor) tutkintonimike.

Laissa ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokeilusta (645/2001) säädetään ammattikorkeakoulun jatkotutkinnosta. Lakiin sisältyvät muun muassa jatko-opintojen laajuutta ja rakennetta koskevat pykälät. Ammattikorkeakoulun jatkotutkintoon johtavaan koulutusohjelmaan kuuluu jatkotutkinnon alaan kuuluvia syventäviä opintoja sekä opinnäytetyö. Laki on voimassa 31 päivään heinäkuuta 2005. Jatkotutkintojärjestelmän vakinaistamista koskeva Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2005.

Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä

Asetuksessa korkeakoulututkintojen järjestelmästä (464/1998) luetellaan kaikki nykyiset ja aikaisemmat Suomessa suoritettavat korkeakoulututkinnot ja säädetään siitä, mitkä niistä ovat alempia korkeakoulututkintoja, mitkä ylempiä korkeakoulututkintoja ja mitkä ammattikorkeakoulututkintoja. Asetuksessa säädetään myös korkeakoulututkinnon ja opintosuorituksen julkiseen virkaan tai tehtävään tuottamasta kelpoisuudesta ja täydennyskoulutuksena järjestettävästä erikoistumiskoulutuksesta.

3.2 Ohjaus ja kehittäminen

Lainsäädännön perusteella korkeakouluilla on itsehallinto ja sen mukainen tehtävä ja vastuu koulutuksen järjestämisestä. Itsehallinnon keskeisenä periaatteena on, että tutkimusta ja opetusta koskevat päätökset tehdään korkeakoulun omissa hallintoelimissä lailla ja asetuksilla annettujen säännösten puitteissa. Yliopistot ovat valtion ylläpitämiä. Ammattikorkeakoulut ovat kunnallisia tai yksityisiä ja niiden toimiluvat myöntää valtioneuvosto. Kaikki korkea-

koulut, puolustusministeriön alaista maanpuolustuskorkeakoulua ja sisäministeriön alaista poliisikorkeakoulua lukuun ottamatta, ovat opetusministeriön alaisia tai sen valvomia.

Opetusministeriön ja korkeakoulujen välinen ohjaussuhde perustuu tulostavoitteiden avulla ohjaamiseen. Korkeakoulut solmivat opetusministeriön kanssa kolmivuotisia tavoite- ja tulossopimuksia, joiden toteutumista seurataan ja joita täsmennetään vuosittain sopimuskauden aikana. Opetusministeriön ja korkeakoulujen välisissä tulossopimuksissa sovitaan määrällisistä ja laadullisista tavoitteista, tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavista voimavaroista, tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista sekä toiminnan edelleen kehittämisestä.

Yliopistojen tulostavoitteet asetetaan kolmivuotiskaudelle. Väli vuosina tavoitteet vahvistetaan ja sovitaan tulevien vuosien resursseista. Määrälliset tavoitteet koskevat muun muassa uusien opiskelijoiden, suoritettujen tutkintojen ja kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden määrää. Yliopistoja rahoitetaan laskennallisen mallin perusteella, jossa osa määrärahasta jaetaan tulosneuvotteluissa asetettujen tavoitteiden perusteella ja osa sen perusteella, miten yliopisto tavoitteet saavuttaa. Yliopistoja rahoitetaan myös hankerahoituksen ja erilaisten kilpailuun perustuvien instrumenttien perusteella. Opetusministeriö seuraa tavoitteiden toteutumista ja antaa yliopistoille säännöllisesti palautetta toiminnan tuloksellisuudesta.

Myös ammattikorkeakoulujen tulossopimukset solmitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tavoiteneuvotteluissa sovitaan mahdollisista uusista koulutusohjelmista sekä tavoitteet muun muassa uusien opiskelijoiden ja aikuiskoulutettavien määrälle, kansainväliselle opiskelijaliikkuvuudelle sekä hanke- ja kehittämisrahoista. Ammattikorkeakoulujen nykyinen rahoitusmalli perustuu yksikköhintajärjestelmään, joka määräytyy ammattikorkeakouluille kaksi kertaa vuodessa laskettavan opiskelijamäärän perusteella. Yksikköhinta vaihtelee suuruudeltaan koulutusaloittain.

Suomen korkeakoululaitosta ja erityisesti korkeakoulujen tutkintojärjestelmää on viime vuosina kehitetty voimakkaasti. Kehittämistyöllä on pyritty vastaamaan paitsi kansainväliseen kehitykseen myös alueellisiin, työelämän ja muun yhteiskunnan tarpeisiin. Suomalaisen korkeakoulutuksen tavoitteet on asetettu niin, että koulutus on kansainvälisesti kilpailukykyistä ja vetovoimaista ja se antaa hyvät edellytykset siirtyä jatkokoulutukseen ja työelämään sekä kotimaassa että ulkomailla. Korkeakoulujen kansainvälistä toimintaa pyritään vahvistamaan. Opetuksessa on erityistä huomiota kiinnitetty opintojen ohjaukseen, yksilöllisiin opetussuunnitelmiin ja opintojen läpäisyyn. Opiskelijoiden liikkuvuus suomalaisen korkeakoulujärjestelmän sisällä ja kansainvälisesti pyritään varmistamaan mm. säätämällä tutkintojen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta ja kiinnittämällä huomiota opintojen hyväksilukemiseen.

3.3 Korkeakoulutuksen laadunvarmistus

Kansallinen korkeakoulutuksen laadunvarmistus koostuu kolmesta osasta, joita ovat kansallinen korkeakoulupoliittinen ohjaus, korkeakoulujen oma laadunvarmistus sekä kansallinen arviointitoiminta. Näiden kolmen kansallisen elementin rinnalla vaikuttavat yhä voimakkaammin kansainvälisessä koulutuskentässä lisääntyvät laadun osoittamistarpeet sekä kansainväliset linjaukset.

3.3.1 Korkeakoulujen vastuu koulutuksen laadusta

Lainsäädännön perusteella kaikilla korkeakouluilla on itsehallinto ja sen mukainen tehtävä ja vastuu koulutuksen järjestämisestä ja laadusta. Yliopistolain (L 645/97) 4 §:n mukaan yliopis-

tojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, koulutuksessa ja opetuksessa saavutetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Viidennen pykälän mukaan yliopistojen tulee arvioida koulutustaan, tutkimustaan sekä taiteellista toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta. Yliopistojen on myös osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa arviointiin ja julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset. Vastaavasti ammattikorkeakoululain (L 351/03) 9 §:ssä todetaan, että ammattikorkeakoulun tehtävänä on vastata järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta, jatkuvasta kehittämisestä ja osallistua määrääjain ulkopuoliseen laadunarviointiin.

Suomessa on lähdetty siitä, että kukin yliopisto ja ammattikorkeakoulu voi rakentaa omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivan laadunvarmistusjärjestelmän. Täten laadunvarmistuksen erityistavoitteista, käytettävistä menetelmistä ja niiden kehittämisestä päättää korkeakoulu ottaen kuitenkin huomioon valmisteilla olevan auditoinnin kansallisen viitekehyksen (auditointimalli) ja Bolognan prosessin myötä syntyvät eurooppalaiset lähtökohdat ja kriteerit. Koulutuksen laadun kannalta on tärkeää, että korkeakouluissa määritellään laatutyön tavoitteet, menettelytavat ja prosessit, joilla tavoitteisiin pyritään ja mekanismit, joilla laatua varmistetaan.

3.3.2 Kansallinen arviointitoiminta

Korkeakoulujen arviointineuvoston tehtävät

Korkeakoulujen ulkoinen arviointi kuuluu Suomessa pääsääntöisesti Korkeakoulujen arviointineuvostolle (KKA), jonka toiminta perustuu lainsäädäntöön. KKA:sta annetussa asetuksessa (A 1320/1995 ja A 465/1998) neuvoston tehtävänä on avustaa korkeakouluja ja opetusministeriötä arviointeja koskevissa asioissa. Tämä määrittelee selkeästi KKA:n aseman kansallisen laadunvarmistuksen toimijana, sillä KKA:lle on nimetty vastuu korkeakoulujen ulkoisesta arviointitoiminnasta. Halutessaan korkeakoulut voivat osallistua myös muiden tahojen järjestämiin arviointeihin. Tiedepolitiikan ja tieteellisen tutkimuksen arviointi kuuluu Suomen Akatemialle, joka on myös merkittävä tutkimuksen rahoittaja. Akatemian tehtävänä on nostaa suomalaisen perustutkimuksen laatua ja arvostusta kilpailuun perustuvalla tutkimusrahoituksella.

Korkeakoulujen arviointineuvosto on riippumaton asiantuntijaelin, mikä tarkoittaa, että se ei ole arviointeja koskevassa päätöksenteossa eikä arvioinneissaan sidottu korkeakouluihin eikä sen toimintaa rahoittavaan opetusministeriöön. KKA päättää nelivuotisen toimikautensa alussa arvioinnin kohteista, tavoitteista ja menetelmistä. Toimintaansa linjatessaan neuvosto ottaa luonnollisesti huomioon myös yleiset yhteiskunnalliset sekä kansainväliset kehitystarpeet.

Korkeakoulujen arviointineuvosto on painottanut toiminnassaan kehittävän arvioinnin periaatteita. Kehittävällä arvioinnilla tarkoitetaan sitä, että arviointineuvosto tuottaa sellaista korkeakoulutusta ja sen laatua koskevaa tietoa, jota korkeakoulut voivat hyödyntää kehittäessään toimintaansa. Korkeakoulujen lisäksi myös opetusministeriö käyttää arviointitietoa muun muassa korkeakoulujen tavoite- ja tulosohtauksessa sekä korkeakoulupoliittisessa päätöksenteossa.

KKA:n toteuttamat arviointiprojektit voidaan jakaa neljään ryhmään:

- 1) korkeakoulukohtaiset arvioinnit – joita ovat olleet esimerkiksi ammattikorkeakoulujen toimilupa-arvioinnit tai resursointiin, organisaatioon, tuloksiin ja alueelliseen vaikuttavuuteen keskittyvät yliopistojen kokonaisarvioinnit,

- 2) koulutusalaakohtaiset arvioinnit – joita ovat olleet esimerkiksi opettajankoulutuksen, terveysalan tai eri tekniikan alojen arvioinnit,
- 3) korkeakoulupoliittiset ja muut teema-arvioinnit – joita ovat olleet esimerkiksi opintojen ohjauksen, avoimen yliopiston opetuksen, maisteriohjelmien tai yliopistojen opiskelijavalintojen arvioinnit sekä
- 4) korkeakoulujen erikoistumisopintojen akkreditoinnit.

Näiden lisäksi arviointineuvosto on toteuttanut opetusministeriön kanssa sovitun toimeksiannon pohjalta koulutuksen laatuyksikkö- ja huippuyksikköarviointeja sekä maksupalveluperusteisia arviointeja.

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen ja auditointi osana KKA:n toimintaa

Eurooppalaisen korkeakoulutusalueen muodostamisessa korkeakoulutuksen laadun osoittaminen ja jatkuva kehittäminen ovat keskeisessä asemassa. KKA:n toiminnassa korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien kehittämisestä on muodostunut toiminnan painopistealue. Laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen sisältää keskeisesti korkeakoulujen korkeakoulu-kohtaisten laadunvarmistusjärjestelmien arvioinnin eli auditoinnin sekä laadunvarmistuksen kehittämistyön monipuolisen tukemisen.

Auditoinnin tavoitteena on varmistaa, että korkeakoululla on toiminnan kehittämistä tukeva laadunvarmistusjärjestelmä, joka toimii korkeakoulun tavoitteiden ja strategioiden suuntaisesti ja jonka avulla voidaan osoittaa kansainvälisille yhteistyökumppaneille korkeakoulun toiminnan laatu ja luotettavuus. Auditoinnin lähtökohtana on korkeakoulujen vastuu toimintansa laadunvarmistuksesta ja kunkin korkeakoulun valitsevat laadunhallinnan ja kehittämisen menettelytavat ja prosessit, joilla kansallisiin ja kansainvälisiin vaatimuksiin vastataan. Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmiä ei kuitenkaan haluta yhdenmukaistaa.

Auditoinnin peruskysymyksinä tulevat olemaan, mistä korkeakoulu tietää, että sen laadunvarmistus toimii ja palveleeko järjestelmä asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja jatkuvaa kehittämistä. Korkeakoulujen koko toiminnan kattavia laadunvarmistusjärjestelmiä tarkastellaan erityisesti tutkintotavoitteisen koulutuksen näkökulmasta. Auditoinnissa ei oteta kantaa tavoitteisiin tai toiminnan tuloksiin sinänsä, vaan arvioidaan niitä menettelytapoja ja prosesseja, joilla korkeakoulut hallitsevat ja kehittävät toimintansa laatua. Tulosten arviointi kuuluu korkeakouluille itselleen ja opetusministeriön tavoite- ja tulosohtaukseen.

KKA toteuttaa auditoinnit yhteisen viitekehyksen mukaisesti, jossa on määritelty auditoinnin kohteet sekä auditoinnissa käytettävät arviointikriteerit ja menetelmät. Auditointiryhmien tuottamat auditointiraportit ovat julkisia. Viitekehyksen puitteissa auditoinnin kohteita voidaan räätälöidä korkeakoulujen kehittämistarpeiden ja erilaisten kehitysvaiheiden ja toimintaympäristön mukaisesti. Tavoitteena on, että auditointi toimii kehittävän arvioinnin periaatteen mukaisesti, jolloin auditointiprosessista muodostuu osa korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää ja sen kehittämistä.

3.4 Suomalaisen korkeakoulututkintojen viitekehys

Työryhmän työn lähtökohtana ovat edellä mainitut, suomalaisia korkeakoulututkintoja koskevat lait ja asetukset. Säädökset antavat vastauksen moniin viitekehyksen vaatimuksiin, mutta ne eivät kuitenkaan suoraan vastaa kaikkiin kysymyksiin. Erityisesti tämä koskee

oppimistuloksia, joten niiden osalta on tulkinta viety säädöksiin kirjoitettua tekstiä pidemmälle. Tämä on kuitenkin pyritty tekemään katsomalla asiaa laajemmin niin, että oppimistulosten kuvaus vastaisi niitä odotuksia, joita kunkin tutkinnon tuottamille oppimistuloksille asetetaan. Oppimistulosten osalta on tukeuduttu säädösten lisäksi muun muassa korkeakoulujen omiin, säädöksiä yksityiskohtaisempiin tutkintoja koskeviin ohjeisiin ja määräyksiin. Tutkintojen keskinäisen vertailun helpottamiseksi ja viitekehyksen tavoitteiden saavuttamiseksi on ilmaisia jossain määrin yhdenmukaistettu.

Suomen korkeakoulututkinnot jaetaan eurooppalaiseen tapaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen syklin tutkintoihin. Ensimmäisen syklin tutkintoihin kuuluvat alemmat korkeakoulututkinnot ja ammattikorkeakoulututkinnot, toisen syklin tutkintoihin ylemmät korkeakoulututkinnot ja ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot. Ammattikorkeakoulun jatkotutkinnosta on alettu käyttää myös nimitystä ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Kolmannen syklin eli tutkijankoulutuksen tutkintoja ovat jatkotutkintoina suoritettavat lisensiaatintutkinnot ja tohtorintutkinnot.

Kullekin tutkinnot on määritelty tietty lähtötaso. Tällä tarkoitetaan sitä koulutusta, joka vaaditaan, ennen kuin korkeakoulu voi hyväksyä opiskelijan tutkintoon johtavaan koulutukseen. Opintojen aloittaminen edellyttää pääsääntöisesti myös muiden kriteereiden täyttymistä. Tällaisia ovat ensimmäisen ja toisen syklin tutkintojen kohdalla esimerkiksi valintakokeet, mutta myös muun muassa haastattelut ja joissain tapauksissa työ- tai ammattikokemus. *Numerus clausus* on käytössä kaikilla koulutusaloilla.

Tutkintojen viitekehys -työryhmä määritteli toisen syklin tutkintoon johtavan koulutuksen muodolliseksi lähtötasoksi ensimmäisen syklin tutkinnon. Kolmannen syklin tutkintoon (tohtorin tutkintoon) johtavan koulutuksen lähtötasoksi määriteltiin soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Työryhmässä esitettiin erilaisia näkemyksiä siitä, tulisiko kolmannen syklin tutkintoon johtavan koulutuksen lähtötasoksi määritellä soveltuva ylempi korkeakoulututkinto vai toisen syklin tutkinto. Työryhmä päätyi edelliseen, koska sama määritelmä on annettu voimassa olevissa säädöksissä (Laki yliopistolain muuttamisesta 715/2004, 18 a §).

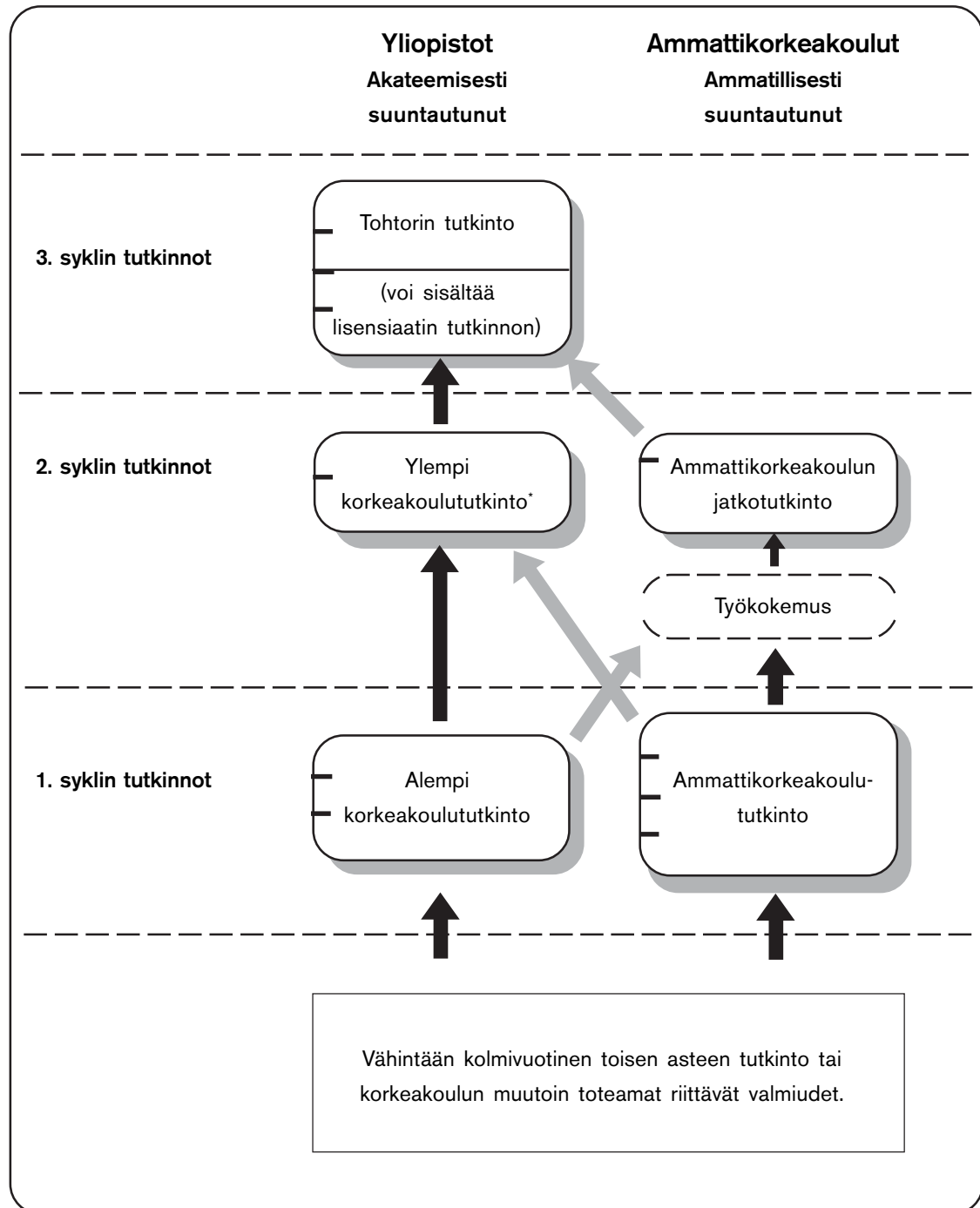
Yliopisto-opiskelijalle annetaan pääsääntöisesti oikeus suorittaa alemman korkeakoulututkinnon lisäksi myös ylempi korkeakoulututkinto ilman erillistä opiskelijavalintaa. Joissain tapauksissa opiskelija voidaan ottaa suorittamaan myös pelkästään alempaa tai pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa.

Muodollisesti vaadittavan työmäärän lisäksi tutkintojen viitekehyksessä on määritelty myös joukko tutkinnon tuottamia oppimistuloksia. Määritellyt oppimistulokset on jaoteltu tietoihin (syvyys ja laajuus), taitoihin (kieli- ja viestintätaidot sekä tietotekniset taidot) sekä kompetensseihin (kognitiiviset, työelämässä vaadittavat sekä eettiset kompetenssit).

Kullekin tutkinnot on määritelty myös sen tuottama muodollinen kelpoisuus jatko-opintoihin. Muodollisen kelpoisuusvaatimuksen täytyttyäkin korkeakoululla on mahdollisuus edellyttää täydentäviä opintoja, mikäli se katsoo, että aiemman tutkinnon sisältö tai suoritettavan tutkinnon vaatimukset tätä edellyttävät. Toisaalta korkeakouluilla on lisäksi aina mahdollisuus valita tutkintoa suorittamaan henkilö, jolla ne katsovat olevan riittävät tiedot ja taidot, vaikka muodollinen koulutukselle asetettu vaatimus ei täytyisikään. Jatko-opintokelpoisuuden lisäksi on yksilöity kyseisen tutkinnon tuottama ammatillinen pätevyys.

Tutkinnon profiililla tarkoitetaan koulutuksen luonnetta suomalaisessa kahden pilarin korkeakoulutusjärjestelmässä. Sen mukaisesti tutkinnot on sijoitettu joko akateemisesti suuntautuneiden yliopistotutkintojen kategoriaan tai ammatillisesti suuntautuneiden ammattikorkeakoulututkintojen kategoriaan. Kategorioiden sisällä koulutuksen ammatillinen suuntautuminen ja profiili voivat vaihdella.

Taulukko A. Suomen korkeakoulututkinnot tutkintojen yleisimmän laajuuden perusteella esitettynä. Tasolta tai korkeakoulusektorilta toiselle siirryttäessä korkeakoulut voivat edellyttää täydentäviä opintoja, jos opiskelijan aiempi koulutus ei sisällöltään vastaa suoritettavan tutkinnon vaatimuksia.

* Lääketieteellisellä ja hammaslääketieteellisellä alalla ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää siten, että koulutukseen ei sisälly alempaa korkeakoulututkintoa.

Taulukko B. Suomen korkeakoulututkinnot tason, lähtötason, työmäärän, jatko-opintokelpoisuuden, ammatillisen pätevyyden ja profiilin perusteella luokiteltuna, ilman oppimistuloksia. Yksi lukuvuosi vastaa 60 opintopistettä ja noin 1 600 tuntia.

Taso (level)	1. Sykli ¹	
	<i>Alempi korkeakoulututkinto</i>	<i>Ammattikorkeakoulu-tutkinto</i>
Lähtötaso (access requirement(s))	Ylioppilastutkinto tai vähintään kolmivuotinen ammatillinen tutkinto, vastaava ulkomainen koulutus tai yliopiston muutoin toteamat riittävät valmiudet.	Ylioppilastutkinto tai vähintään kolmivuotinen ammatillinen tutkinto, vastaava ulkomainen koulutus tai ammattikorkeakoulun muutoin toteamat riittävät valmiudet.
Työmäärä (workload)	Vähintään 180–210 op / 3–3,5 lukuvuotta. Tutkintoon sisältyy 6–10 op:n laajuinen tieteellisesti tai taiteellisesti suuntautunut opinnäytetyö.	180, 210 tai 240 op / 3–4 lukuvuotta ³ . Tutkintoon sisältyy noin 15 op:n laajuinen opinnäytetyö, joka valmentaa käytännön asiantuntijatehtävään.
Oppimistulokset (learning outcomes)	Ks. taulukko C	Ks. taulukko C
Jatko-opintokelpoisuus (access to further study)	Kelpoisuus 2. syklin tutkintoon johtaviin opintoihin.	Kelpoisuus 2. syklin tutkintoon johtaviin opintoihin.
Ammatillinen pätevyys (professional status / competence)	Kelpoisuus korkeakoulututkintoa vaativaan julkiseen virkaan tai tehtävään. Joissain tapauksissa lisäksi erityinen ammatillinen pätevyys.	Kelpoisuus korkeakoulututkintoa vaativaan julkiseen virkaan tai tehtävään. Joissain tapauksissa lisäksi erityinen ammatillinen pätevyys.
Profiili (profile)	Akateemisesti suuntautunut tutkinto.	Ammatillisesti suuntautunut tutkinto.

¹Suomen korkeakoulututkintojen järjestelmään kuuluu myös muilla hallinnonaloilla suoritettavia tutkintoja. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkinnot ovat sotatieteen kandidaatti/upseerin alempi korkeakoulututkinto (1. sykli), sotatieteen maisteri/upseerin ylempi korkeakoulututkinto (2. sykli), yleisesikuntaupseeri (vähintään ylempi korkeakoulututkinto) ja sotatieteiden tohtori (3. sykli). Kelpoisuusvaatimuksena koulutukseen pääsemiseksi on kuviossa mainittujen vaatimusten lisäksi reservin upseerin koulutus. Poliisiammattikorkeakoulussa voi suorittaa poliisipäällystön tutkinnon, joka on ammattikorkeakoulututkinto.

²Yliopistossa voi suorittaa jatkotutkintona tohtorin tutkintoa edeltävän lisensiaatin tutkinnon, joka voi olla luonteeltaan ammatillisesti painottunut. Lisensiaatin tutkintoon voi sisältyä erikoistumiskoulutus. Yliopistollisia jatkotutkintoja ovat myös erikoislääkärin, erikoishammaslääkärin ja erikoiseläinlääkärin tutkinnot. Erikoislääkärin tutkinnon suorittamiseksi lääkärin tulee toimia kouluttajan ohjaamana yliopiston hyväksymässä erikoisalan koulutukseen tarkoitettussa virassa 5 tai 6 vuotta, osallistua toimipaikkakoulutukseen sekä suorittaa teoreettinen koulutus ja valtakunnallinen erikoisalakohdainen kuulustelu.

2. Sykli		3. Sykli ²
<i>Ylempi korkeakoulututkinto</i>	<i>Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto⁴</i>	<i>Tohtorin tutkinto</i>
Soveltuva 1. syklin tutkinto, vastaava ulkomainen koulutus tai yliopiston muutoin toteamat riittävät valmiudet.	Soveltuva 1. syklin tutkinto, vastaava ulkomainen koulutus tai ammattikorkeakoulun muutoin toteamat riittävät valmiudet. Lisäksi riittävä työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen.	Soveltuva ylempi korkea-koulututkinto, vastaava ulkomainen koulutus tai yliopiston muutoin toteamat riittävät valmiudet.
Vähintään 90–180 op / 1,5–3 lukuvuotta. Tutkintoon sisältyy 20–40 op:n laajuinen tieteellisesti tai taiteellisesti suuntautunut opinnäytetyö.	60–90 op / 1–1,5 lukuvuotta ⁵ Tutkintoon sisältyy 30 op:n laajuinen opinnäytetyö, joka on luonteeltaan työelämän kehittämistehtävä.	Vähintään 4 vuoden kokopäiväiset opinnot, joihin sisältyy jatkokoulutuksen teoreettiset opinnot ja itsenäinen tutkimustyö. Tutkintoon sisältyy julkisesti puolustettu väitöskirja.
Ks. taulukko C	Ks. taulukko C	Ks. taulukko C
Kelpoisuus 3. syklin tutkintoon johtaviin opintoihin.	Muodollinen kelpoisuus 3. syklin tutkintoon johtaviin opintoihin. ⁴	X
Kelpoisuus ylempää korkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa vaativaan julkiseen virkaan tai tehtävään. Joissain tapauksissa lisäksi erityinen ammatillinen pätevyys.	(Täsmennetään vuoden 2005 aikana) ⁴	Kelpoisuus tohtorin tutkintoa, ylempää korkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa vaativaan julkiseen virkaan tai tehtävään. Kelpoisuus tutkijan koulutusta vaativiin tehtäviin.
Akateemisesti suuntautunut tutkinto.	Ammatillisesti suuntautunut tutkinto.	Ammatillisesti suuntautunut tutkinto.

³Käytännössä kaikki AMK-tutkinnot ovat vähintään 3,5 lukuvuoden eli 210 opintopisteen laajuisia. Erityisestä syystä opintojen laajuus voi olla 240 opintopistettä laajempi. Muusikon (AMK), musiikkipedagogin (AMK), merenkulkualan insinöörin (AMK), merikapteenin (AMK) ja kättilön (AMK) tutkintojen laajuudet on vahvistettu 270 opintopisteen laajuisiksi.

⁴Ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon asema täsmennetään säädöksissä vuoden 2005 aikana. Yliopistollisiin jatkotutkintoihin johtavaan koulutukseen voidaan hyväksyä myös ne ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon suorittaneet, joiden valmiudet yliopisto on todennut riittäviksi (ks. kohta *Tohtorin tutkinto / lähtötaso*). Yliopistot päättävät itse yliopistolliseen jatkokoulutukseen hyväksymisestä ja voivat edellyttää esimerkiksi tieteelliseen jatko-opiskeluun valmentavien täydentävien opintojen suorittamista. Vuonna 2005 säädetään myös ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon tuottamasta ammatillisesta kelpoisuudesta.

⁵Ammattikorkeakoulututkinnon ja ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokonaislaajuus on yhteensä 300 opintopistettä.

Taulukko C. Suomen korkeakoulututkinnot oppimistulosten / tutkintotavoitteiden perusteella luokiteltuna

		Alempi korkeakoulututkinto	Ammattikorkeakoulututkinto
TIEDOT (knowledge)	Laajuus (breadth)	Oman tieteenalan laaja-alaiset perustiedot. Käsitys tutkintoon kuuluvien tieteenalojen kattavuudesta ja rajoista sekä tärkeimmistä osa-alueista.	Oman ammattialan laaja-alaiset perustiedot. Kattava ymmärrys tutkinnon ammatillisen tehtäväalueen sisällöistä, rajoista ja tärkeimmistä osa-alueista.
	Syvyys (depth)	Tutkintoon kuuluvien tieteenalojen tieteellisten perusteiden tuntemus, johon sisältyy alan tutkimuksen keskeiset käsitteet, teoriat ja menetelmät.	Yleiskuva ammatillisen tehtäväalueen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisessä toimintaympäristössä.
		Kyky hahmottaa oman tieteenalan perusteet käsitteiden kautta. Kyky hankkia ja arvioida kriittisesti oman alan tietoa.	Kyky tunnistaa ammatillisen tehtäväalueen keskeisiä ongelmakokonaisuuksia ja arvioida niiden erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja.
		Tutkinnon suorittaneen hankkimat tiedot perustuvat yliopistossa harjoitettavaan tutkimukseen tai taiteelliseen toimintaan sekä alan ammatillisiin käytäntöihin.	Tutkinnon suorittaneen hankkimat tiedot perustuvat työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimus- ja kehittämis-toimintaan tai taiteellisiin lähtökohtiin.
TAIDOT (skills)	Kieli- ja viestintätaidot (language and communication skills)	Yhden kotimaisen kielen erinomainen ja toisen tyydyttävä taito sekä vähintään yhden vieraan kielen riittävä suullinen ja kirjallinen taito.	Yhden kotimaisen kielen erinomainen ja toisen tyydyttävä taito sekä vähintään yhden vieraan kielen sellainen suullinen ja kirjallinen taito, joka on tarpeen ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta.
		Riittävä kyky viestiä suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle.	Kyky viestiä suullisesti ja kirjallisesti asianomaiseen tehtäväalueeseen liittyvistä kysymyksistä sekä asiantuntijoille että yleisölle.
		Työelämän edellyttämät tieto- ja viestintätekniset taidot.	Työelämän edellyttämät tieto- ja viestintätekniset taidot.
		Kyky kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.	Kyky kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.
KOMPETENSSIT (competences)	Kognitiiviset kompetenssit (cognitive competences)	Valmiudet tieteelliseen ajatteluun ja tieteellisiin työskentelytapoihin tai taiteellisen työn edellyttämät tiedolliset ja taidolliset valmiudet.	Valmius soveltaa oman alan tutkimustietoa ja työtapoja uusiin ja muuttuviin tilanteisiin tai taiteellisen työn edellyttämät tiedolliset ja taidolliset valmiudet.
		Edellytykset toisen syklin tutkintoon johtavaan koulutukseen.	Edellytykset toisen syklin tutkintoon johtavaan koulutukseen.
		Valmius jatkuvaan oppimiseen.	Valmius jatkuvaan oppimiseen.
	Työelämässä vaadittavat kompetenssit (professional competences)	Kyky soveltaa opintojen aikana hankittua tietoa työelämässä.	Kyky soveltaa tietoja ja taitoja työelämässä ja työskennellä itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä tai yrittäjänä sekä osallistua työyhteisön kehittämiseen.
		Edellytykset toimia alan työtehtävissä.	Tehtäväalueen laaja-alaiset ammatilliset taidot ja perusedellytykset toimia alan yrittäjänä.
		Alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.	Alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.
	Eettiset kompetenssit (ethical competences)	Kyky huomioida eettiset näkökohdat ja toimia niiden mukaan.	Kyky huomioida eettiset näkökulmat ja toimia niiden mukaan.

Ylempi korkeakoulututkinto	Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto	Tohtorin tutkinto
Ensimmäisen syklin tutkintoa oleellisesti laajentavat tiedot.	Ensimmäisen syklin tutkintoa oleellisesti laajentavat ammatilliset tiedot.	Toisen syklin tutkintoa oleellisesti laajentavat tiedot.
Ymmärrys tutkintoon kuuluvien tieteenalojen kattavuudesta, erityispiirteistä ja tärkeimmistä osa-alueista sekä niiden yhteyksistä muihin inhimillisen tiedon alueisiin.	Laaja-alainen ja kattava ymmärrys tutkintoon kuuluvan asiantuntijuusalueen tietojen sisällöistä ja erityispiirteistä sekä niiden yhteyksistä muiden alueiden tietoon.	Laajat tiedot vähintään yhteen tieteenalaan ja sen kehitykseen, yhteiskunnalliseen merkitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin liittyvistä kysymyksistä. Sellainen yleisen tieteenalan ja tutkimusalan liittyvien muiden tieteenalojen tuntemus, joka mahdollistaa niiden kehityksen seuraamisen.
Tutkintoon kuuluvien tieteenalojen hyvä tuntemus. Ensimmäisen syklin tutkinnon tuottamia tietoja syventävät, yksityiskohtaiset tiedot alan käsitteistä, teorioista, ja menetelmistä.	Syvällinen kuva ja tietämys asiantuntijuusalueen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisessä toimintaympäristössä. Ensimmäisen syklin tutkintoa syvällisemmät tiedot asiantuntijuusalueen käsitteistä, työ- sekä tutkimus- ja kehittämismenetelmistä.	Toisen syklin tutkintoa oleellisesti syventävät tiedot. Erinomainen perehtyminen omaan tutkimusalaan. Vaikuttaminen tieteenalan kehitykseen oman tutkimustyön kautta.
Kyky hahmottaa oman tieteenalan keskeinen aineisto tieteellisten käsitteiden kautta. Kyky hankkia ja arvioida kriittisesti oman alan uusinta tietoa.	Kyky arvioida kriittisesti asiantuntijuusalueen uusia sovellutuksia sekä vaativia/monimutkaisia ongelmakokonaisuuksia ja niiden erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja.	Kyky arvioida kriittisesti ja analyttisesti oman tutkimusalan uusia teorioita ja tutkimustuloksia. Kyky luoda synteesejä oman tutkimusalan uudesta ja monimutkaisesta informaatiosta.
Tutkinnon suorittaneen hankkimat tiedot perustuvat yliopistossa harjoitettavaan tutkimukseen tai taiteelliseen toimintaan sekä alan ammatillisiin käytäntöihin.	Tutkinnon suorittaneen hankkimat tiedot perustuvat työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan tai taiteellisiin lähtökohtiin.	Tutkinnon suorittaneen hankkimat tiedot perustuvat omaan tieteelliseen tutkimukseen ja oman tieteenalan uusimpaan kehitykseen.
Yhden kotimaisen kielen erinomainen ja toisen tyydyttävä taito sekä vähintään yhden vieraan kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.	Yhden kotimaisen kielen erinomainen ja toisen tyydyttävä taito sekä vähintään yhden vieraan kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.	Yhden kotimaisen kielen erinomainen ja toisen tyydyttävä taito sekä vähintään yhden vieraan kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.
Hyvä kyky viestiä suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle.	Hyvä kyky viestiä suullisesti ja kirjallisesti asianomaiseen tehtäväalueeseen liittyvistä kysymyksistä sekä asiantuntijoille että yleisölle.	Hyvä kyky viestiä sekä tiedeyhteisölle että yleisölle suullisesti ja kirjallisesti oman tutkimusalan ja koko tieteenalan kysymyksistä.
Työelämän edellyttämät tieto- ja viestintätekniset taidot.	Työelämän edellyttämät tieto- ja viestintätekniset taidot.	Työelämän edellyttämät tieto- ja viestintätekniset taidot.
Kyky kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.	Kyky kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.	Kyky kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.
Valmiudet tieteellisen tiedon ja tieteellisten menetelmien soveltamiseen tai valmius itsenäiseen ja vaativaan taiteelliseen työhön.	Valmiudet oman alan tutkitun tiedon ja menetelmien soveltamiseen uusissa ja muuttuvissa tilanteissa tai valmius itsenäiseen vaativaan taiteelliseen työhön.	Valmiudet luoda uutta tieteellistä tietoa hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Valmiudet kehittää ja soveltaa tutkimusalan piirissä itsenäisesti, analyttisesti ja kriittisesti tieteellisen tutkimuksen menetelmiä.
Valmiudet tieteelliseen tai taiteelliseen jatkokoulutukseen.		Taideoilla valmiudet luoda itsenäisesti taiteellisen toteuttamisen menetelmiä tai korkeat taiteelliset vaatimukset täyttäviä tuotteita tai suoritteita.
Valmius jatkuvaan oppimiseen.	Valmius jatkuvaan oppimiseen.	Valmius jatkuvaan oppimiseen.
Valmiudet toimia työelämässä oman alan asiantuntijana ja kehittäjänä.	Kyky soveltaa tietoja ja taitoja työelämässä ja työskennellä itsenäisesti alan vaativissa kehittämis- ja asiantuntijatehtävissä tai yrittäjänä sekä osallistua työyhteisön kehittämisen koordinointiin ja johtamiseen.	Valmiudet kehittää omaa alaa ja sitä sivuavia aloja tieteellisten lähtökohtien pohjalta. Valmiudet luoda uusia lähestymistapoja työelämässä esiin nouseviin kysymyksiin ja ratkaista monimutkaisia ongelmia myös epätäydellisen tiedon varassa.
Valmiudet asiantuntijuuden jatkuvaan kehittämiseen.	Valmiudet asiantuntijuuden ja ammatillisten taitojen jatkuvaan kehittämiseen.	Kyky organisoida ja johtaa tutkimushankkeita. Valmiudet tieteellistä osaamista vaativiin asiantuntija- ja johtotehtäviin.
Alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.	Alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.	Valmiudet toimia alan kehittämiseksi kansainvälisessä ja kansallisessa yhteydessä.
Monimutkaisten eettisten kysymysten ymmärrys ja kyky toimia eettisesti.	Monimutkaisten eettisten kysymysten ymmärrys ja kyky toimia eettisesti.	Kyky ratkaista monimutkaisia ongelmia eettisiä periaatteita noudattaen.

Tutkintojen viitekehukset eräissä Euroopan maissa

Kansallinen tutkintojen viitekehys on Euroopassa laadittu toistaiseksi Tanskassa, Englannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa sekä Skotlannissa ja Irlannissa. Kaikki mainitut maat ovat laatineet viitekehyksensä ennen Berliinin kommunikean allekirjoittamista, eivätkä ko. viitekehukset ole Berliinin kommunikean tavoitteiden mukaisia. Tutkintojen viitekehysten valmistelu on aloitettu myös muun muassa Saksassa. Tutkintojen viitekehys ja/tai sen laatiminen on sisällytetty valmistelussa oleviin uusiin korkeakoulusäädöksiin ainakin Ruotsissa ja Norjassa.

Lisäksi ainakin Etelä-Afrikassa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa on laadittu tutkintojen viitekehukset. Niiden laatimisen lähtökohdat poikkeavat kuitenkin Bolognan prosessin aikana tutkintojen viitekehysille asetetuista tavoitteista. Etelä-Afrikassa viitekehys laadittiin edesautamaan koulutusjärjestelmän muutosta. Australiassa kansallisen viitekehysten laatimisen keskeisenä lähtökohtana on ollut koulutuskysymyksissä itsenäisten alueiden ja kansallisen tason edustajien pyrkimys tuoda yhtenäisyyttä ja selvyttä koulutusjärjestelmään.

Lähtökohdat viitekehysten laatimiselle eroavatkin suuresti eri maissa. Osittain tähän on syynä tutkintorakenteiden erilaisuus, mutta ennen kaikkea kansallisten korkeakoulutusta tai korkeakoulututkintoja koskevien säädösten suuret erot. Toisissa maissa esimerkiksi tutkintojen suorittamiselle asetettuja tavoitteita ei säädellä keskitetysti käytännössä mitenkään.

Seuraavassa kuvataan Tanskan, Englannin, Walesin ja Pohjois-Irlannin sekä Skotlannin ja Irlannin kansalliset tutkintojen viitekehukset.

Tanska³

Tanskassa kansallinen lainsäädäntö kattaa koulutuksen puitteet ja tavoitteet, rahoituksen ja joissain tapauksessa opetussuunnitelmiin liittyviä kysymyksiä. Erityisesti korkeakoulutuksen osalta kansallinen lainsäädäntö kattaa mm. opiskelijavalintaan, opintojen rakenteeseen, koulutusohjelmien järjestämiseen, tutkintojen myöntämiseen sekä opettajien ja akateemisen henkilökunnan nimittämiseen liittyviä kysymyksiä. Sen sijaan korkeakoulujen päättävällä ovat mm. koulutusohjelmien laatiminen ja kehittäminen.

Tanskan tutkintojen viitekehys -raportti (*Mod en dansk kvalifikationsnøgle for videregående uddannelser*) valmistui tammikuussa 2003. Raportin on laatinut Tanskan kansallinen Bolognan prosessin seurantar ryhmä. Raportin julkaisemisen jälkeen järjestettiin seminaarit yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Helmikuussa 2004 käynnistyi kaksivuotiseksi suunniteltu kokeiluvaihe, jonka aikana korkeakoulujen tulee käynnistää pilottihankkeita ja käyttää työryhmän laatimia kuvauksia esim. koulutusohjelmia tarkistettaessa. Kokeiluvaiheen ja kokemusten jälkeen viitekehystä tarvittaessa korjataan. Viitekehysten viemistä säädöksiin harkitaan.

Tanskassa tutkintojen viitekehysten valmistelua perustellaan sekä kansainvälisillä (Bolognan prosessi ja sen esiin nostamat tarpeet) että kansallisilla tarpeilla. Kansallisista

³ <http://www.bologna.dk>

lähtökohdista korostetaan erityisesti tarvetta kuvata tutkinnot entistä enemmän niiden tuottaman osaamisen perusteella. Muita syitä ovat tutkintojärjestelmän selkeyden ja läpinäkyvyyden lisääminen ja tutkintojen tunnustamisen helpottuminen. Kansallisen viitekehysten katsotaan myös auttavan korkeakouluja niiden omassa laadunvarmistuksessa. Yliopistojen osalta korostetaan niiden opetussuunnitelmatyön helpottumista sekä tutkintojen kansallisen ja kansainvälisen vertailun helpottumista. Muiden korkeakoulujen osalta korostetaan erityisesti tutkintojen kansainvälisen vertailun helpottumista.

Viitekehys sisältää sekä korkeakoulututkinnot että aikuiskoulutuksena suoritettavan VVU-tutkinnon (*videregående voksenuddannelse*). Tutkintojen viitekehys on pyritty laatimaan osaamisen kuvaamisen (kompetenssien) kautta.

Tanskan korkeakoulutusjärjestelmä (*videregående uddannelser*) muodostuu kahdesta sektorista: ammatillisesti suuntautuneesta (*college sector*) ja yliopistollisesta sektorista. Koulutusohjelmat voidaan jaotella myös neljään tasoon keston ja suuntautumisen mukaan. Näiden lisäksi on kolmivuotinen tohtorin tutkinto. Yliopistolainsäädäntö on uudistettu heinäkuussa 2003. Yliopistosektorilla on kaikilla aloilla kaksiportainen tutkintorakenne: lähtökohtaisesti kolmivuotinen bachelor-tutkinto ja tämän jälkeen suoritettava pääsääntöisesti kaksivuotinen kandidat-tutkinto. Bachelor-tutkinnon suorittaneen on haettava erikseen oikeutta kandidat-tutkintoon johtavaan koulutukseen. Ei-yliopistollisella korkea-asteella suoritetaan kaksivuotisia lyhyitä korkeakouluohjelmia (*korte videregående uddannelser / erhvervsakademiuddannelser*) sekä 3–4 -vuotisia keskipitkiä ohjelmia (*mellemlange videregående uddannelser / professionsbachelor-uddannelser*).

Yksittäisen tutkinnon kolmeosainen kuvaus käsittää viisi elementtiä:

- 1) Tietyn tutkinnon tuottama yleinen osaamisalue (*kompetenceprofil*), jonka avulla luodaan yleiskäsitys tutkinnon suorittaneen osaamisesta. Sisältää tiedon siitä, onko koulutusala akateemisesti vai ammatillisesti suuntautunut. Lisäksi voidaan antaa voimassaolevien säädösten mukainen yleiskuvaus tutkinnosta.
- 2) Tavoitteet osaamiselle (*kompetencemål*) eli konkreettiset odotukset sille, millaisia kompetensseja tietyllä koulutusallalla tutkinnon suorittaneella tulisi olla.
Osaamistavoitteissa keskitytään kolmeen asiaan:
  - a) Tiedolliset kompetenssit (*intellektuelle kompetencer*): analyyttinen ja abstrakti ajattelu, oppimaanoppiminen, kommunikatiiviset valmiudet ja oman oppimisen jäsentely. Tavoitteet eivät liity yksittäisiin koulutusaloihin, vaan ne ovat kaikille yhteisiä.
  - b) Alakohtainen osaaminen (*faglige kompetencer*), erityisosaaminen omalla tieteenalalla ja perehtyneisyys lähialoihin, poikkitieteellinen osaaminen.
  - c) Käytännön taidot (*praksiskompetencer*) eli käytännön valmiudet, ammattietiikka ja -vastuu. Kompetenssivaatimus liittyy suoraan työtehtäviin.
- 3) Kuvaus muodollisista seikoista (pääsyaatimukset koulutukseen, koulutuksen pituus ja sen tuottamat jatko-opinto-oikeudet).

1) Osaamisalue

Professionsbachelor -tutkinnon suorittaneen osaaminen on hankittu tutkimukseen kytkeytyvässä opiskeluympäristössä ja pakollisen harjoittelun kautta. Tutkinnon suorittaneella on perustieto ammatissa tarvittavissa aineissa ja metodeissa ja perehtyneisyys niihin. *Professionsbachelor* -tutkinnon suorittanut voi harjoittaa ammattitoimintaa ja toimia itsenäisenä sillä ammattialueella, johon koulutus on suuntautunut. Hänellä on myös kelpoisuus jatkaa opintojaan soveltuvaan *master* tai *kandidat* -tutkintoon.

2) Tavoitteet osaamiselle

a) Tiedolliset taidot

- osaa kuvata, muotoilla ja välittää ammattiin liittyviä ongelmia ja toimintamahdollisuuksia
- osaa analysoida ammattikohtaisia ongelmia teoreettisesti ja ottaa ne huomioon käytännön toiminnassa
- osaa jäsenellä omaa oppimistaan

b) Alakohtainen osaaminen

- osaa käyttää ja arvioida tutkimusmetodeja koulutusalan sisällä
- osoittaa perehtyneisyyttä keskeisiin ammattialan tieteenaloihin, teorioihin, m metodeihin ja käsitteisiin
- osaa dokumentoida, analysoida ja arvioida koulutusalan ja ammatin käytäntöjä
- osaa käyttää tutkimus- ja kehitystyötä omien käytäntöjen kehittämiseksi

c) Käytännön taidot

- hallitsee käytännön työkalut (mahdollisuus välittömään ammattitoimintaan)
- osaa tehdä ja perustella alaan liittyviä päätöksiä
- tuntee ammattietiikan
- osaa työskennellä yhdessä muiden samalla tai eri aloilla toimivien kanssa
- valmius kehittämistoimintaan

3) Muodolliset seikat

- Kelpoisuus: lukiokoulutus tai soveltuva ammatillinen koulutus (mahdollisesti erityisiä kelpoisuusvaatimuksia)
- Kesto: 3–4 vuotta (180–240 ECTS). 210 ECTS-pisteen laajuinen kesto on tyypillinen.
- Jatko-opintokelpoisuus: master- ja kandidat-tutkinnot
- Tutkinnon hyväksyy vastuuministeriö
- Tutkintoon johtavaa koulutusta järjestää Centre for Videregående Uddannelse tai ko. hallinnonalan ministeriön hyväksymä organisaatio (korkeakoulu)

Englanti, Wales ja Pohjois-Irlanti⁴

Iso-Britanniassa korkeakoulututkintoja myöntävät sekä yliopistot (*universities*) että *college*-korkeakoulut (*colleges of higher education*). Jälkimmäiset ovat yleensä suhteellisen rajatulle alalle keskittyneitä, yliopistoja pienempiä oppilaitoksia, jotka kuitenkin myöntävät samantasoisia tutkintoja kuin yliopistotkin. Aiemmat, ammatillisesti suuntautuneet *polytechnic*-korkeakoulut muutettiin yliopistoiksi 1992.

Britannian Laadunvarmistusorganisaatio (*Quality Assurance Agency, QAA*) on laatinut viitekehyksen Englannille, Walesille ja Pohjois-Irlannille jo tammikuussa 2001 (*Qualifications Framework for England, Wales and Northern Ireland*). Malli sisältää vain korkeakoulutuksen. Skotlanti on sen jälkeen tehnyt omansa, joka kattaa koko koulutusjärjestelmän (kts. Skotlanti)

Englannin, Walesin ja Pohjois-Irlannin viitekehyksellä tavoitellaan ennen kaikkea tutkintonimekkeiden yhtenäistä käyttöä. Viitekehyksessä määritelläänkin tutkintonimekkeet ja oppiartot melko täsmällisesti. Lisäksi mallilla tavoitellaan koulutusjärjestelmän selvää ja ymmärrettävää viestintää työnantajille, opiskelijoille, vanhemmille ja muille asianosaisille. Samalla viitekehyksen tehtävänä on auttaa oppilaitoksia varmistamaan suunnittelemiensa opintojaksojen laatua ja pitämään huolta myöntämiensä tutkintojen tuottamasta osaamisesta. Viitekehyksellä halutaan myös parantaa brittiläisten tutkintojen kansainvälistä vertailtavuutta.

Viitekehys perustuu viidelle tutkintotasolle:

1)	C	Todistustaso (<i>Certificate level</i>)
2)	I	Keskitaso (<i>Intermediate level</i>)
3)	H	<i>Honours</i> -taso (<i>Honours level</i>)
4)	M	<i>Masters</i> -taso (<i>Masters level</i>)
5)	D	Tohtoritaso (<i>Doctoral level</i>)

Viidestä tasosta neljä jälkimmäistä kuvaavat varsinaisia tutkintotasoja. Tasot määritellään geneeristen tasokuvausten avulla, jotka perustuvat oppimistuloksiin (*learning outcomes*), eivät työmäärään. Englannin, Walesin ja Pohjois-Irlannin viitekehys on siis (ainakin teoriassa) riippumaton ajankäyttöön ja työmäärään perustuvasta opintosuoritusten mitoituksesta.

Edellä mainittujen viiden tason tasokuvaukset määritellään kolmen osa-alueen perusteella:

- 1) Mitä kyseisen tason suorittaneen opiskelijan on osoitettava (korkeakoululle)?
- 2) Mitä kyseisen tason suorittanut opiskelija pystyy tekemään (työelämässä)?
- 3) Minkälaisiin tehtäviin kyseisen tason suorittanut opiskelija voidaan rekrytoida (työelämässä)?

Skotlanti⁵

Kuten muuallakin Iso-Britanniassa, Skotlannin *polytechnic*-korkeakoulut saivat yliopistotatuksen vuonna 1992. Yliopistojen ohella maassa on myös edelleen *college*-korkeakouluja (*colleges of higher education*), jotka myöntävät (omia tai jonkun yliopiston) yliopistotasoisia tutkintoja.

Skotlanti on historiallisista syistä kehittänyt koulutusjärjestelmänsä tavalla, joka poikkeaa jonkin verran muun Iso-Britannian käytännöistä. Skotlanti julkaisi oman viitekehyksensä (*The Scottish Credit and Qualifications Framework, SCQF*) huhtikuussa 2002. Toinen, merkittävästi uudistettu painos ilmestyi lokakuussa 2003.

⁴ <http://www.qaa.ac.uk/crntwork/nqf/ewni2001/contents.htm>

⁵ <http://www.scqf.org.uk>

Taso H

Luonnehdinta

Honours-tutkinnot muodostavat korkeakoulututkintojen suurimman ryhmän. Tyypilliset koulutusohjelmat kestävät kolme vuotta (kokopäiväistä opiskelua) ja johtavat Bachelor with Honours -tyypin tutkintoon, jonka nimeke voi olla esimerkiksi Bachelor of Arts (BA(Hons)) tai Bachelor of Science (Bsc(Hons)).

Tasokuvaus

A. Tason H tutkinto voidaan myöntää opiskelijalle, joka on osoittanut

- (i) systemaattista ymmärrystä oman alansa tärkeimmistä piirteistä, kuten koherenttia ja yksityiskohtaista tietoa, josta ainakin osa kuuluu tieteenalan määriteltyjen piirteiden eturintamaan
- (ii) taitoa ottaa oikealla tavalla käyttöön tieteenalan vakiintuneita analyysi- ja tutkimusmenetelmiä
- (iii) käsitteellistä ymmärrystä, joka auttaa opiskelijaa
  - laatimaan ja puolustamaan argumentteja ja/tai ratkaista ongelmia käyttämällä joitakin tieteenalan eturintamassa olevia ideoita ja tekniikoita
  - kuvaamaan ja kommentoimaan tiettyjä nykytutkimuksen piirteitä tieteenalalla.
- (iv) ymmärrystä tiedon epävarmuutta, monimerkityksisyyttä ja rajoja kohtaan
- (v) kykyä hallita omaa oppimistaan ja käyttää hyväkseen tieteellisiä julkaisuja ja primäärilähteitä

B. Tason H tutkinnon suorittaneet tyypillisesti pystyvät

- (a) soveltamaan oppimiaan menetelmiä ja tekniikoita oman tietonsa ja ymmärryksensä arvioimiseen, vahvistamiseen, kasvattamiseen ja soveltamiseen sekä käynnistää ja toteuttaa projekteja
- (b) kriittisesti arvioida argumentteja, oletamuksia, abstrakteja käsitteitä ja informaatiota (joka voi olla epätäydellistä) tehdäkseen arvioita ja asettaakseen oikeita kysymyksiä löytääkseen ratkaisun – tai yksilöidäkseen joukon ratkaisuja – tiettyyn ongelmaan.
- (c) kommunikoida informaatiota, ideoita, ongelmia ja ratkaisuja sekä asiantuntija-että maallikkoyhteisölle.

C. Tason H tutkinnon suorittaneilla tyypillisesti on

- (d) ominaisuuksia ja edelleen välitettäviä taitoja, jotka ovat välttämättömiä rekrytoitaessa:
  - aloitteellisia ja vastuullisia työntekijöitä
  - työntekijöitä, jotka pystyvät tekemään päätöksiä monimutkaisissa ja ennustamattomissa yhteyksissä
  - työntekijöitä, joiden oppimiskyky riittää sopivaan ammatilliseen tai vastaavaan lisäkoulutukseen

SCQF:n julkilausuttuna tavoitteena on muun muassa

- selvittää erilaisten tutkintojen suhteellista asemaa
- tukea sektorien ja korkeakoulujen välistä liikkuvuutta
- helpottaa opiskelijoita ymmärtämään, mikä heidän aiempien opintojensa suhteellinen arvo on sekä miten näitä opintosuorituksia voidaan käyttää siirryttäessä seuraaviin opintoihin
- auttaa eri-ikäisiä ja erilaisissa olosuhteissa eläviä ihmisiä pääsemään sopivaan koulutukseen ja siten saavuttaa henkilökohtaiset, sosiaaliset ja taloudelliset mahdollisuutensa
- auttaa työnantajia, opiskelijoita ja suurta yleisöä ymmärtämään skotlantilaisten tutkintojen koko kirjo, miten tutkinnon suhtautuvat toisiinsa sekä miten erilaiset tutkinnot myötävaikuttavat työvoiman tietojen ja taitojen parantamiseen
- minimoida ns. kaksinkertainen opiskelu, jossa opiskelija suorittaa useita samantasoisia tutkintoja samalla alalla

SCQF-viitekehyksessä on 12 *vaativuustasoa*, jotka käsittävät koko koulutusjärjestelmän perusopetuksesta tutkijankoulutukseen. Tasojen väliset erot perustuvat seuraavanlaisiin tekijöihin:

- (a) tiedon ja ymmärryksen syvyys ja kompleksisuus
- (b) kelpoisuus tiettyihin akateemisiin tai ammatillisiin tehtäviin
- (c) tason edellyttämä itsenäisyyden, luovuuden ja asioiden yhdistelykyvyn (*integration*) aste
- (d) käytännön sovellusten kirjo ja hienostuneisuus
- (e) rooli(t) suhteessa toisiin opiskelijoihin/työntekijöihin yhteisissä tehtävissä

Tasot eivät ole suorassa yhteydessä opintojen ajalliseen kestoon.

SCQF:n tasokuvaukset perustuvat viiteen osa-alueeseen. Kukin taso kuvataan siten sen perusteella, minkälaista osaamista kyseinen taso tyypillisesti tuottaa seuraavilla viidellä eri osa-alueella:

- (1) tiedot ja ymmärtäminen – lähinnä opiskeltavaan alaan liittyvät
- (2) käytäntö (sovellettu tieto ja ymmärtäminen)
- (3) geneeriset kognitiiviset taidot, so. arviointikyky, kriittinen analyysi jne.
- (4) kommunikaatiokyvyt, matemaattiset taidot ja tietotekniset taidot
- (5) itsenäisyys (*autonomy*), vastuu ja työskentely yhdessä toisten kanssa

Taso 1 viittaa tuloksiin, joita sellaisten oppijoiden odotetaan saavuttavan, joilla on vakavia oppimisvaikeuksia. Taso 12 puolestaan viittaa yliopistollisen tohtorin tutkintoon johtavien opintojen tuloksiin.

Kahden tai useamman tutkinnon määrittelemisen samantasoisiksi tarkoittaa ainoastaan, että ne ovat väljästi verrannollisia tutkinnon tuottamien yleisten tulosten suhteen. Se ei tarkoita, että kyseisillä tutkinnoilla olisi sama päämäärä, sisältö tai samat tulokset.

Tason lisäksi SCQF esittää tutkinnot niiden vaatiman työmäärän mukaan. Työmäärä on mitoitettu opintopisteiden perusteella. Yksi opintopiste vastaa teoreettista 10 tunnin työ-määrää.

SCQF-taso	9
Vaadittavat opintopisteet	360, joista vähintään 60 tasolla 9
Malli (design)	Myönnetään tyypillisesti kolmen vuoden kokopäiväisen korkeakouluopiskelun jälkeen. Tuottaa ammatillisen kelpoisuuden useisiin ammatteihin Iso-Britanniassa.

Tason 9 kuvaus (valmiudet, joita tason 9 opinnot tyypillisesti tuottavat)

(1) Tiedot ja ymmärtäminen

- laaja-alainen ja integroitu tieto ja ymmärrys opiskeltavan alan kattavuudesta, tärkeimmistä osa-alueista ja rajoista
- joidenkin tärkeimpien teorioiden, periaatteiden, käsitteiden ja terminologian kriittinen ymmärrys
- yksityiskohtaiset tiedot joillakin osa-alueilla JA/TAI
- tiedot yhden tai useamman erikoistumisalan uusimmasta kehityksestä

(2) Käytäntö: sovellettu tieto ja ymmärtäminen

- joidenkin alan tärkeimpien taitojen, tekniikoiden, käytäntöjen ja/tai materiaalien käyttö
- muutamien edistyneiden tai erikoistuneiden taitojen, tekniikoiden, käytäntöjen ja/tai materiaalien käyttö
- rutiininomaisten selvitys- ja/tai tutkimusmenetelmien käyttö
- toimiminen joukossa ammatillisia konteksteja, jotka sisältävät jonkin verran ennustamattomuutta

(3) Geneeriset kognitiiviset taidot

- ideoiden, käsitteiden, informaation ja kysymysten kriittinen analyysi, arviointi ja/tai synteesi
- rutiininomaisten ammatillisten ongelmien ja kysymysten yksilöiminen ja analyysi
- kyky perustaa arvostelmat joukkoon eri lähteitä

(4) Kommunikaatiokyvyt, matemaattiset taidot ja tietotekniset taidot

- erilaisten rutiininomaisten taitojen ja joidenkin edistyneiden ja erikoistuneiden taitojen käyttäminen alan vakiintuneiden käytäntöjen tukena, esimerkiksi
- muodollisten ja epämuodollisten esitelmien pitäminen alan tavanomaisista aiheista erilaisille yleisöille
- erilaisten tietoteknisten sovellusten käyttö työn tukemisessa ja tehostamisessa
- numeerisen ja graafisen informaation tulkinta, käyttö ja arviointi työn tavoitteiden saavuttamiseksi

(5) Itsenäisyys (autonomy), vastuu ja työskentely yhdessä toisten kanssa

- itsenäisyyden ja aloitteellisuuden osoittaminen joissakin ammatillisen tason tehtävissä
- jonkinlaisen vastuun ottaminen toisten työstä ja resursseista (resources)
- toimiminen tavalla, joka ottaa huomioon omat ja toisten roolit ja vastuut
- työskentely pätevyityneiden ammattilaisten ohjauksessa
- eettisten ja ammatillisten kysymysten hallitseminen ajanmukaisten ammatillisten ja/tai eettisten ohjeiden mukaisesti sekä tarvittaessa ohjauksen etsiminen

Irlanti⁶

Irlannissa korkeakoulutusta tarjoavat yliopistot (*universities*), teknilliset instituutit (*institutes of technology*), opettajankoulutuslaitokset (*colleges of education*) ja eräät yksityiset oppilaitokset. Kaikki myöntävät oman järjestelmänsä mukaisia tutkintoja. Yliopistojen ja niiden ulkopuolisten korkeakoulututkintojen tunnustamisesta huolehtivat erilliset elimet. Yliopistojen tutkinnot ovat yleensä 3–5 -vuotisia, teknillisten instituuttien tutkinnot puolestaan 2–4 -vuotisia.

Irlannin viitekehys (*National Framework of Qualifications*) julkaistiin lokakuussa 2003. Viitekehysten laati Irlannin kansallinen tutkintoviranomainen (*National Qualifications Authority*).

Irlanti määrittelee oman viitekehyksensä seuraavasti:

"(Ainoa) kansallisesti ja kansainvälisesti hyväksytty kokonaisuus, jonka avulla kaikki oppimissaavutukset voidaan mitata ja suhteuttaa toisiinsa koherentilla tavalla ja joka määrittelee kaikkien opiskelu- ja harjoittelutodistusten väliset suhteet."

Viitekehyksessä lähtökohdaksi on otettu koko tutkintojen määritelmän ja merkityksen muuttaminen: viitekehysten myötä maassa halutaan kokonaan siirtyä työmäärään perustuvasta opintosuoritusten arvioinnista oppimistuloksiin (*learning outcomes*) perustuvaan määrittelyyn.

Irlannin NFQ:n julkilausuttuna tavoitteena on muun muassa

- luoda oppijakeskeinen, läpinäkyvä ja helposti ymmärrettävä kokonaisuus kansallisista tutkinnoista
- suhteuttaa kaikki massa tehdyt opintosuorituksen toisiinsa
- luoda selvästi määritellyt tavoitetasot suoritusten laadulle ja sille, mitä oppijan odotetaan saavuttavan tutkintoa suorittaessaan
- selventää ja helpottaa kansallisten tutkintojen vertailtavuutta ja "kannettavuutta" (portability) elinikäisen oppimisen kontekstissa
- parantaa irlantilaisten tutkintojen kansainvälistä vertailtavuutta

Irlannin viitekehyksessä on 10 vaatavuustasoa, jotka käsittävät koko koulutusjärjestelmän perusopetuksesta tutkijankoulutukseen. Jokainen taso on määritelty oppimistulosten (*learning outcomes*) perusteella. Tasokuvaukset perustuvat kahdeksaan osa-alueeseen. Kukin taso kuvataan siten sen perusteella, minkälaista osaamista kyseinen taso tyypillisesti tuottaa seuraavilla kahdeksalla eri osa-alueella:

- (a) tiedot – laajuus (breadth)
- (b) tiedot – tyyppi (kind)
- (c) tietotaito ja taidot – valikoima (range)
- (d) tietotaito ja taidot – valikoivuus (selectivity)
- (e) kompetenssi – konteksti (context)
- (f) kompetenssi – rooli (role)
- (g) kompetenssi – oppimaan oppiminen (learning to learn)
- (h) kompetenssi – näkemys (insight)

Tason 1 tutkintotodistus tunnustaa kyvyn suorittaa yksinkertaisia perustehtäviä. Tason 10 tutkintotodistus puolestaan tunnustaa kyvyn löytää ja kehittää uutta tietoa ja uusia taitoja tieteellisen tutkimuksen eturintamassa.

Irlannin viitekehys ei sisällä ollenkaan oppimiseen tarvittavaa työmäärää tai siihen käytettyä aikaa. Tämän vuoksi viitekehyksessä ei myöskään käytetä opintopisteitä tai vastaavaa, työmäärään perustuvaa mitoituspohjaa.

---

⁶ <http://www.nfq.ie/nfq/en/>

Esimerkki. Irlantilainen Bachelors-tutkinto (Ordinary Bachelors Degree) = todistustyyppi "J"

NFQ-taso	7
Todistustyyppin luokka	Päätyyppi
Laajuus	Suuri
Päämäärä (purpose)	Tämä on monitarkoituksinen (<i>multi-purpose</i>) todistustyyppi. Saavutetut tiedot, taidot ja valmiudet ovat olennaisia henkilökohtaisen kehittymisen kannalta, yhteiskuntaan ja yhteisöihin osallistumisen kannalta, työllistymisen kannalta, ja lisäkoulutukseen ja harjoitteluun osallistumisen kannalta.
(Opintojen) edistyminen ja Degree- (opintosuoritusten) siirto	Eteneminen koulutusohjelmaan, joka johtaa <i>Honours Bachelors</i> tutkintoon (todistustyyppi "K") tai <i>Higher Diploma</i> -tutkintoon (todistustyyppi "L"). Eteneminen kansainvälisesti joihinkin toisen syklin (<i>i.e. "Bologna masters"</i>) tutkintoon johtaviin ohjelmiin.

Tason 7 kuvaus (valmiudet, joita tason 7 tutkinto tyypillisesti tuottaa)
(a) tiedot – laajuus (breadth)
- erikoistuneet tiedot useilla osa-alueilla
(b) tiedot – tyyppi (kind)
- nykyisen tiedon rajoittuneisuuden tunnustaminen ja uuden tiedon lähteiden tunteminen
- eri osa-alueiden käsitteiden yhdistäminen
(c) tietotaito ja taidot – valikoima (range)
- erikoistuneiden teknisten, luovien tai käsitteellisten taitojen ja välineiden osoitettu hallitseminen opiskelualalla
(d) tietotaito ja taidot – valikoivuus (selectivity)
- sopiva arvostelukyky suunnittelevissa (planning, design), teknisissä ja/tai valvovissa tehtävissä, jotka liittyvät tuotteisiin, palveluihin, operaatioihin (operations) tai prosesseihin
(e) kompetenssi – konteksti (context)
- diagnostisten ja luovien taitojen käyttäminen erilaisissa tehtävissä varsin erilaisissa yhteyksissä
(f) kompetenssi – rooli (role)
- vastuun hyväksyminen henkilökohtaisten ja/tai ryhmän työn tavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa
- merkittävän tai valvovan vastuun omaksuminen toisten työstä tietyillä, määritellyillä työskentelyn osa-alueilla
(g) kompetenssi – oppimaan oppiminen (learning to learn)
- aloitteen tekeminen oppimistarpeiden yksilöimisessä ja tuloksellinen yhteistyö oppivassa ryhmässä
(h) kompetenssi – näkemys (insight)
- sisäistetyn, henkilökohtaisen maailmankuvan ilmaiseminen ja solidaarisuuden osoittaminen muita kohtaan

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442-869-5

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi